

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

**ZAŘAZENÍ DRAMATICKÉ VÝCHOVY DO
KURIKULA NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍCH ŠKOL
DOMAŽLICKÉHO OKRESU**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Barbora Procházková

Učitelství pro základní školy, obor Učitelství pro 1. stupeň základních škol

Vedoucí práce: Mgr. et MgA. Roman Černík

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 25. dubna 2023

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Chtěla bych upřímně poděkovat především vedoucímu mé diplomové práce Mgr. et MgA. Romanovi Černíkovi za odborné vedení, trpělivost a čas, který mi věnoval. Dále bych ráda poděkovala všem učitelům základních škol, kteří si udělali čas a vyplnili dotazníky k praktické části mé diplomové práce. V neposlední řadě děkuji paní Bc. Daně Žákové, která se mnou aktivně spolupracovala v jejích hodinách dramatické výchovy i mimo ně.

OBSAH

I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1. VYMEZENÍ DRAMATICKÉ VÝCHOVY	8
2. HISTORIE DRAMATICKÉ VÝCHOVY VE VZDĚLÁVÁNÍ	9
3. DRAMATICKÁ VÝCHOVA A KLÍČOVÉ KOMPETENCE	11
4. POSTAVENÍ DV V KURIKULU SOUČASNÉ ČESKÉ ŠKOLY	13
5. VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍLE	14
5.1 CÍLE DRAMATICKÉ VÝCHOVY	16
6. VÝUKOVÉ METODY	17
6.1 KLASIFIKACE VÝUKOVÝCH METOD	19
6.2 VÝUKOVÉ METODY A TECHNIKY DRAMATICKÉ VÝCHOVY	21
7. ORGANIZACE A PLÁNOVÁNÍ HODIN DRAMATICKÉ VÝCHOVY	24
8. UČITEL DRAMATICKÉ VÝCHOVY	27
9. HODNOCENÍ V PŘEDMĚTU DRAMATICKÁ VÝCHOVA	29
II. PRAKTICKÁ ČÁST	32
1. ÚVOD	32
2. VÝZKUMNÉ OTÁZKY	32
3. METODY VÝZKUMU	32
4. VÝZKUMNÝ VZOREK	35
5. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	37
5.1 STRUKTURA DOTAZNÍKU	37
5.2 VÝZKUMNÝ VZOREK DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	38
5.3 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	38
5.4 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	46
6. CHARAKTERISTIKA ŠKOL DOMAŽLICKÉHO OKRESU, VE KTERÝCH FIGURUJE DRAMATICKÁ VÝCHOVA	47
7. ROZHOVOR S UČITELEM DRAMATICKÉ VÝCHOVY	50

8. NÁSLECHOVÉ HODINY DRAMATICKÉ VÝCHOVY	53
9. ZÁVĚR PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	56
ZÁVĚR.....	57
RESUMÉ	58
SEZNAM LITERATURY	59
INTERNETOVÉ ZDROJE	60
SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ.....	61
PŘÍLOHY	I

Seznam zkratk

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní školy

ŠVP – Školní vzdělávací program

DV – Dramatická výchova

ZŠ – Základní škola

ZUŠ – Základní umělecká škola

Úvod

Při volbě tématu pro diplomovou práci jsem byla ovlivněna studiem dramatické výchovy na vysoké škole. Dramatická výchova a její studium mě nadchlo již v prvním ročníku studia. Dříve jsem dramatickou výchovu spojovala pouze s divadelními představeními, ale studiem tohoto oboru na vysoké škole jsem své obzory rozšířila a záhy jsem zjistila, jak přínosná může být dramatická výchova ve vzdělávacím procesu.

Domnívám se, že téma dramatické výchovy a jejího zařazování do kurikula je zajímavé a v současné době velice aktuální. Dramatická výchova bezesporu rozvíjí u žáků mnoho dovedností a schopností, které využijí v průběhu celého vzdělávacího procesu i dalšího svého života. Přišlo mi tedy zajímavé analyzovat, jakou roli zaujímá dramatická výchova v systému dnešního moderního školství. Touto otázkou se budu zabývat ve své diplomové práci.

Tato diplomová práce je rozdělena do dvou základních částí. První je teoretická, druhá praktická. V teoretické části popíši a blíže definuji dramatickou výchovu a její pojetí v rámcovém vzdělávacím programu. Budu se zabývat její definicí, podobami, průběhem, metodami atd. V praktické části využiji všechny poznatky z teoretické části a blíže se zaměřím na samotnou analýzu škol v domažlickém okrese.

Hlavním cílem mé diplomové práce je tedy zjistit, v kolika školách domažlického okresu je dramatická výchova aplikována a v jakých podobách. Dalším cílem je odhalit, jaký mají na dramatickou výchovu názor současní učitelé, nakolik ji v edukativním procesu využívají a jaké mají s její praktickou realizací zkušenosti.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Vymezení dramatické výchovy

Dramatická výchova patří mezi obory estetické výchovy společně s výchovou výtvarnou, hudební, literární a pohybovou. Vymezení dramatické výchovy se liší napříč autory. Dle Machkové (2007) se jedná o propojení dramatu a pedagogiky. Z obou těchto oborů si dramatická výchova nese určité rysy. Z dramatu přejala například hru v roli, fiktivnost, dramatickosti nebo techniku řeči a pohybu. Z pedagogiky čerpá výchovně vzdělávací cíle a celou řadu metod. Dramatická výchova má blízko také k osobnostně sociální výchově.

Josef Valenta (2008) ve své knize vymezuje dramatickou výchovu jako systém aktivního, uměleckého a sociálního učení dětí či dospělých, který je postaven na pedagogických základech společně s principy a postupy divadla a dramatu.

S dramatickou výchovou se v českém vzdělávacím systému setkáváme v různých podobách. Může se jednat o zájmový kroužek konaný ve škole či mimo školu nebo o plnohodnotný předmět vyučovaný na základních, středních a vysokých školách. Dramatická výchova je součástí vzdělávací oblasti Umění a kultura, která je zakotvena v RVP ZV mezi doplňujícími vzdělávacími obory.

Metody dramatické výchovy se ale v moderní škole stále častěji objevují také v dalších předmětech, nejčastěji v cizích jazycích, přírodních vědách a literatuře. Používání metod dramatické výchovy patří mezi metody aktivního učení. V moderní pedagogice je dramatická výchova brána jako prostředek, kterým u žáků můžeme rozvíjet mnoho kompetencí najednou. Dramatická výchova je spojena především s osobnostním, sociálním a komunikačním rozvojem.

Dramatická výchova rozvíjí spoustu dovedností, které si s sebou žáci nesou celý život a hojně je využijí v osobním i profesním životě. Mezi tyto dovednosti bych zařadila především schopnost rozeznávat a řešit konflikty, schopnost rychle reagovat, schopnost komunikovat a spolupracovat. Ve třídním kolektivu může být dramatická výchova efektivním prostředkem pro budování vřelých vztahů mezi dětmi. Žáky může učit lepší komunikaci mezi sebou, vzájemnému respektu a vede je ke spolupráci. Nemohu opomenout ani fakt,

že dramatická výchova může pomoci s odbouráním studu z vystupování před ostatními. Žáci se tedy zlepšují v komunikačních dovednostech a zvyšuje se kvalita jejich mluveného projevu. Posledním a neméně důležitým bodem je fakt, že je dramatická výchova u mnoha žáků velice oblíbeným předmětem i mimoškolní aktivitou.

2. Historie dramatické výchovy ve vzdělávání

Dramatická výchova v nynější podobě je dle Machkové (2017) obor poměrně mladý. S podstatou dramatické výchovy jsme se začali seznamovat v průběhu šedesátých let 20. století, v sedmdesátých a osmdesátých letech se rozvíjela především v podobě zájmové činnosti, tedy v souborech a v lidových školách umění. Od roku 1990 pak dramatická výchova vstoupila v omezené míře do všech typů škol (od škol mateřských až po vysoké školy).

Nyní bych se ráda přesunula do 17. století. V tu dobu velký revolucionář školství Jan Ámos Komenský pracoval na nových metodách ve výuce. Tehdejší výuka latiny byla dle jeho názoru pro žáky velice nudná a neefektivní. Začal tedy rozvíjet a upravovat takzvané školské hry, ze kterých se později stala velice efektivní pomůcka (metoda). Školské hry považoval za velice účinné. Žáci se na představení byli schopni naučit dlouhé latinské texty bez větších problémů a daleko rychleji. Dále se žáci učili také dobrému vystupování a vyjadřování. Publikum, před kterým žáci vystupovali, prý žáky motivovalo a byli vždy opravdu připravení a ukázněni. (Machková, 1998) Komenský již v této době zdůrazňoval, že školské hry nejsou pouze prostředkem zábavy. Jedná se o velice funkční výchovný a vzdělávací prostředek. Stál si za názorem, že se mají žáci vzdělávat metodami, které jsou žákům příjemné. Již v této době považoval pouhé přednášky a frontální výklady za velice neefektivní. Při hraní si žáci látku dobře vštěpují, učí se správnému vyjadřování a překonávají stud před publikem. Zároveň jsou ale motivováni a chtějí předvést co nejlepší výkon.

V 18. století byl v habsburské monarchii vydán zákaz předvádění veřejných školských představení, později zákaz platil i pro představení neveřejná. V tuto dobu tedy vymizely divadelní prvky ze vzdělávacího a výchovného procesu žáků. V 19. století se divadlo vrací do škol v podobě zájmových kroužků. Hlavní podobou byly v tu dobu příležitostná dětská vystoupení, nejčastěji charitativní. Tato zmíněná dětská představení kladla velký důraz na

mravní a náboženskou výchovu. 70. léta 19. století přinášejí do dětských divadel nový žánr, jedná se o pohádku. Nejstarší českou pohádkovou hrou pro děti je Popelka z roku 1872, autorkou je Eliška Pešková.

Ve 20. století vstupuje do vývoje dramatické výchovy Miloslav Disman, který byl přesvědčen, že dramatická výchova pomáhá dětem a mládeži rozvíjet kreativitu, sebevědomí a sociální dovednosti. Jeho pedagogický přístup byl založen na aktivním zapojení dětí a mládeže, oproti učení pasivnímu. Jeho přístup byl celkově velmi inovativní a jeho práce měla vliv na vývoj dramatické výchovy nejen v Československu, ale i v celém světě.

Po druhé světové válce se dramatická výchova v Československu dostala do oficiálního školního vzdělávacího systému. Byla tedy zařazena do osnov a stala se samostatnou disciplínou. Od té doby se ve velmi omezené míře postupně dostávala do českých škol. Touto fází si vlastně dramatická výchova prochází stále. Dramatická výchova se postupně dostává do ŠVP jednotlivých škol, ale stále v celkem malé míře. Tímto odkazují na praktickou část této práce, kde analyzuji a hodnotím zařazování DV do ŠVP v jednotlivých školách domažlického okresu.

Dá se říci, že dramatická výchova u nás prošla třemi obdobími vývoje. První období hledání, druhé období vzdělávání učitelů a třetí období, kdy je dramatická výchova konečně zařazena do vzdělávacího procesu.

(Machková 2017, s. 151 – 165)

3. Dramatická výchova a klíčové kompetence

Klíčové kompetence můžeme definovat jako přehled vědomostí, dovedností a postojů, které žák získává v průběhu vzdělávání. Tyto kompetence žák následně využívá v průběhu celého svého života. Jako klíčové jsou považovány kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence pracovní, kompetence občanské a kompetence digitální.

(RVP ZV, 2021. str. 10)

Jak již bylo uvedeno, s dramatickou výchovou se můžeme na základní škole setkat jako se samostatným předmětem, zájmovým kroužkem nebo jsou její prvky používány jako metoda aktivního učení v jiných předmětech. Ve všech těchto možnostech dramatická výchova rozvíjí především tyto klíčové kompetence.

Kompetence k učení

- Žák užívá různé způsoby učení a techniky.
- Žák získává a zpracovává informace, které následně využívá k dalšímu sebevzdělávání.

Kompetence komunikativní

- Žák mluví zřetelně a nahlas.
- Žák ústní sdělení doprovází řečí těla.
- Žák naslouchá ostatním, umí argumentovat a obhájit si svůj názor.
- Žák udržuje s mluvčím oční kontakt a nepřerušuje ho.
- Žák smysluplně formuluje své myšlenky a názory.

Kompetence pracovní

- Žák si utváří pracovní návyky do budoucího profesního života.
- Žák plní zadaná pracovní pravidla.
- Žák rozpozná kvalitně slněny úkol/práci.
- Žák podněcuje efektivní organizaci.

Kompetence k řešení problémů

- Žák určí, koho/čeho se problém týká, a určí, co problém způsobuje.
- Žák při řešení jednoduchého problému předvídá, jaké další situace mohou nastat.
- Žák navrhuje řešení vzniklého problému a vysvětluje svá řešení.
- Žák si je vědom odpovědnosti za svá rozhodnutí.

Kompetence občanské

- Žák oceňuje tradice, kulturní a historické dědictví.
- Žák se umí zodpovědně rozhodovat.

Kompetence sociální a personální

- Žák efektivně spolupracuje ve skupině.
- Žák respektuje a dodržuje pravidla.
- Žák se podílí na společné práci.
- Žák dokáže objektivně zhodnotit sebe a ostatní.
- Žák při práci vytváří pozitivní atmosféru.

4. Postavení DV v kurikulu současné české školy

Základem českého kurikula jsou Rámcově vzdělávací programy (RVP). Jedná se o centrálně zpracované dokumenty, které vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. RVP vytyčuje cíle, formu, délku i povinný obsah vzdělávání. Také upravuje podmínky pro vzdělání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Z RVP vycházejí jednotlivé školy při tvorbě školních vzdělávacích programů (ŠVP).

(RVP ZV, 2021. str. 5, 6)

Dramatická výchova v RVP ZV

Dramatickou výchovu nalezneme v RVP ZV mezi doplňujícími vzdělávacími obory. Sem patří dále také etická výchova, filmová/audiovizuální výchova a taneční, pohybová výchova. Doplňující předměty nejsou povinnou součástí základního vzdělávání, škola se tedy může rozhodnout, zda tyto předměty zařadí do svého ŠVP. Dále je také na rozhodnutí školy, zda zařadí předměty jako povinné, volitelné nebo povinně volitelné. Níže uvedené očekávané výstupy jsou pouze doporučeny pro formulování cílů a výstupů při tvorbě ŠVP. Minimální úroveň (minimální výstupy) tedy v rámci podpůrných opatření není RVP ZV stanovena.

Nyní bych se záda zaměřila na samotný vzdělávací obsah dramatické výchovy pro 1. stupeň základních škol. Budu čerpat právě z RVP ZV, kde jsou přesně definovány očekávané výstupy žáků. V RVP ZV pro 1. stupeň ZŠ jsou výstupy rozděleny do dvou období. První období se týká žáků 1. – 3. ročníků a druhé období žáků 4. – 5. ročníku. Dále budu odkazovat na RVP ZV a přiblížím některé očekávané výstupy dramatické výchovy pro 1. stupeň základních škol.

Žáci 1. – 3. ročníků respektují předem daná pravidla a dodržují je. Aktivně spolupracují ve skupině, kde vyjádří svůj názor, ale současně respektují názory ostatních. Své výkony před ostatními prezentují a pozorně sledují prezentace svých spolužáků. Svůj výkon i výkony spolužáků reflektují s pomocí učitele. Zvládají základy správné artikulace, držení těla a dokáží vyjádřit hlasem či pohybem základní emoce.

Žáci 4. a 5. ročníků dokáží vyjádřit své vnitřní pocity a rozpoložení s užitím slov i bez nich. Dokáží vstoupit do role a přirozeně v ní jednat. V různých situacích rozpoznávají konflikty, vciťují se do různých postav a chápou důsledky jednání jednotlivých postav. Žáci prezentují své výkony a racionálně hodnotí výkony svých spolužáků. *(RVP ZV, 2021. str. 119)*

5. Výchovně vzdělávací cíle

V této kapitole bych ráda analyzovala cíle dramatické výchovy. Nejprve ale stručně definuji výchovně vzdělávací cíle obecně.

Stanovení výchovně vzdělávacích cílů je pomyslný první krok při přípravě vyučovací hodiny. Pedagog musí nejprve stanovit cíle a až poté volit vhodné metody a formy, díky kterým žáky k již zmíněnému cíli dovede. Stanovení cílů také pomáhá pedagogovi s následným zhodnocením vyučovací hodiny. Toto zhodnocení vyučovací hodiny je opravdu velice důležité. Učitel tak může své hodiny revidovat a zlepšovat.

Dle Zormanové (2014) je aktuálním trendem vymezovat výchovně vzdělávací cíle pomocí kompetencí, které jsou ukotveny v RVP. Cíle formulované tímto způsobem vymezují, jaké znalosti a dovednosti by měl žák po určitém období mít.

„Dosažení určité kompetence nebo cíle výuky je cestou, která vede přes jejich pochopení, kvalitní znalost a přijetí žákem ve výchovném a vzdělávacím procesu.“

(Čábalová 2011, s. 142, 143)

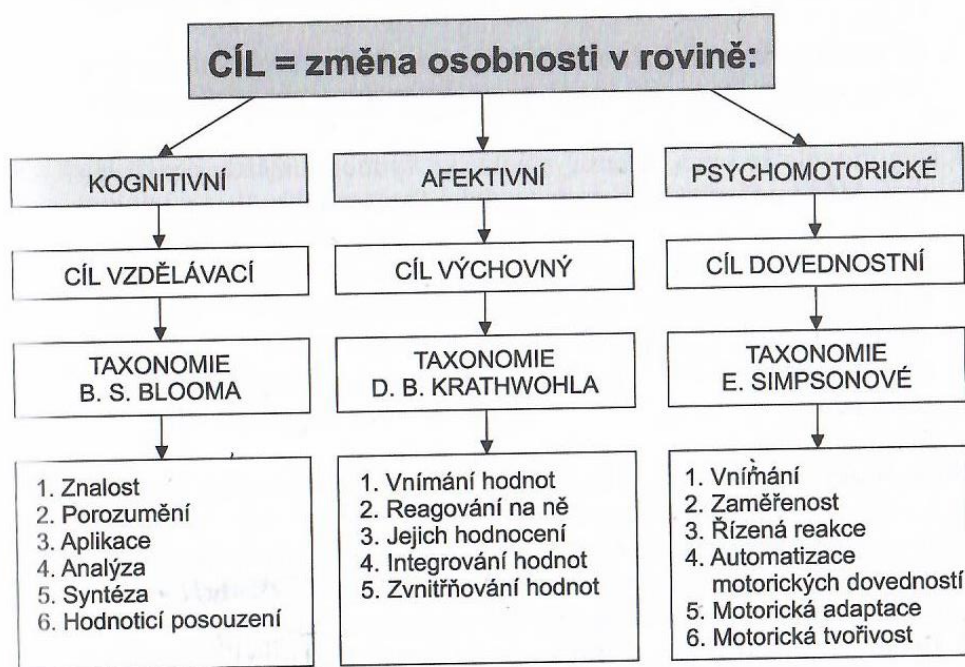
Klasifikace výchovně vzdělávacích cílů:

Dle Zormanové (2014) můžeme klasifikovat výchovně vzdělávací cíle podle různých hledisek. První hledisko můžeme nazvat jako časové. Výchovně vzdělávací cíle rozdělujeme na krátkodobé, dlouhodobé a střednědobé. Krátkodobé cíle jsou podrobnější a týkají se kratšího časového úseku. Dlouhodobé cíle jsou naopak obecnější a zabývají se delším časovým úsekem. Další dělení cílů je zaměřeno na to, jaká oblast je u žáka rozvíjena. Toto dělení blíže rozvedu níže.

1. Kognitivní (vzdělávací) cíle – Kognitivní cíle se soustředí na rozvoj mentálních procesů jako jsou paměť, myšlení, pozornost, řešení problémů apod. Žáci tedy získají informace, zapamatují si je, porozumí jim a dokáží je následně použít v praktických situacích.
2. Afektivní (postojové) cíle – Afektivní cíle se zaměřují na emocionální a hodnotové aspekty vzdělávání. Tyto cíle se snaží rozvíjet žákovu sociální a emocionální

inteligenci. Můžeme si pod tím představit například schopnost projevit empatii, respekt nebo ctít rovnost a spravedlnost mezi lidmi.

3. Psychomotorické (výcvikové) cíle – Psychomotorické cíle se zaměřují na rozvoj motorických dovedností, pohybových schopností a koordinace těla.

Přehled taxonomií cílů (Čabalová 2011, s. 45)

5.1 Cíle dramatické výchovy

Správné stanovení výchovně vzdělávacích cílů je v dramatické výchově stěžejní stejně jako v ostatních předmětech. Dle Machkové (2004) lze formulovat cíle dramatické výchovy ve třech základních rovinách. A to v rovině dramatické, sociální a osobnostní. Níže v krátkosti přiblížím již zmíněné cíle dramatické výchovy.

V rovině dramatické:

Žáci jsou uvedeni do divadelního umění, osvojují si základní divadelní složky jako jsou například režie, dramaturgie a scénografie. Zdokonalují své dovednosti v oblasti verbální i neverbální komunikace. Vstupují do různých rolí a improvizují v nich. Žáci se seznamují s různými divadelními technikami a pojmenovávají je.

V rovině sociální:

Žáci aktivně spolupracují ve skupinách, rozvíjí tak svoji úroveň tolerance a empatie. Žáci si vzájemně naslouchají a respektují se. Dokáží relevantně ohodnotit svoji práci i práci svých spolužáků.

V rovině osobnostní

Žáci se učí analyzovat konflikty/problémové situace a správně je řešit. Žákům je umožněno sebevyjádření prostřednictvím umění. Dokáží se tedy „vyhrát“ z nezralých postojů, což je výborná technika pro uvolnění emocí. Rozvíjejí svoji fantazii, vnímavost, vyjadřovací schopnosti a komunikaci.

(Machková 2004, s. 34,35)

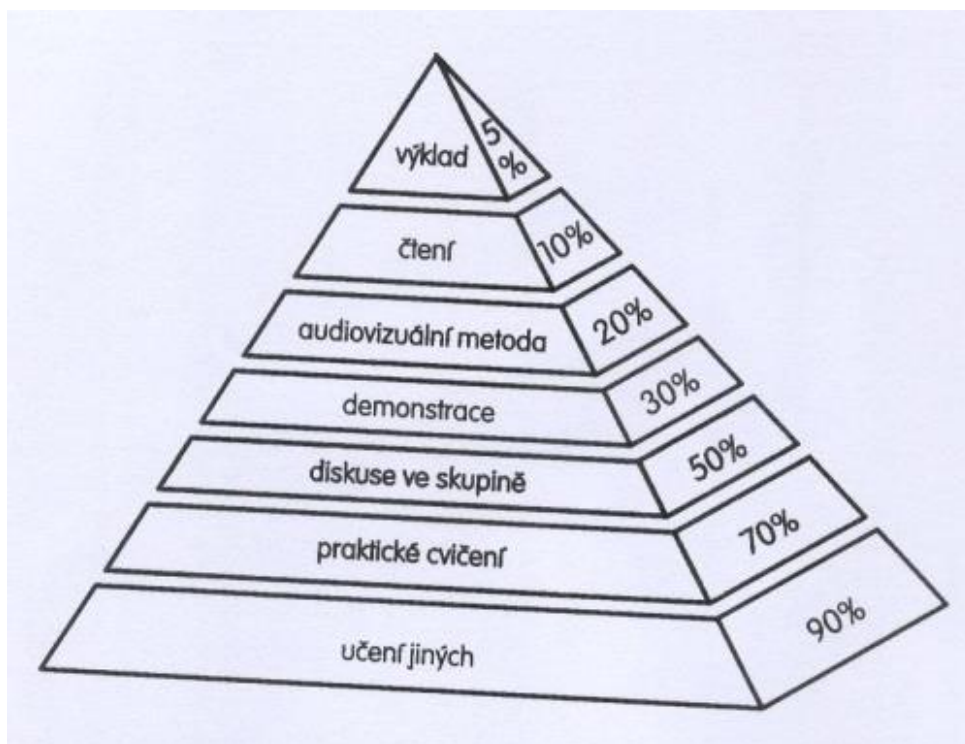
6. Výukové metody

V této kapitole se budu zabývat obecnou charakteristikou výukových metod. Nastíním důležitost volby vhodných výukových metod a některé metody později podrobně popíši.

Dle Maňáka a Švece (2003) můžeme chápat výukové metody jako koordinovaný systém vyučovacích činností učitele a učebních aktivit žáka. Jedná se tedy o jakousi cestu, kterou pedagog správně a vhodně volí. Snaží se tak naplnit výukový cíl, který si předem stanovil. Při volbě vhodných metod musíme mít na paměti, že nejefektivnější jsou metody, při kterých dochází k aktivnímu zapojení žáků.

Dle mého názoru mají pedagogové v moderní pedagogice možnost volby z mnoha velice efektivních a pro žáky atraktivních výukových metod. Bohužel se ale domnívám, že stále mnoho pedagogů využívá především transktivní formu výuky. V tomto případě dostávají žáci učivo v hotové formě a stávají se pouhými pasivními posluchači. Jedná se tedy vlastně o jiné označení výuky klasické, kde má převahu metoda výkladová. Při volbě vyučovacích metod je třeba myslet na motivaci žáků a rozmanitost aktivit ve vyučovací hodině. Je rovněž nutné přizpůsobit se daným žákům a jejich tempu. Samozřejmě je ve výuce výkladová část také nezbytná, ale neměla by být stěžejní.

K výše zmíněnému také přispívá tzv. pyramida učení, kterou vytvořil S. Shapiro (1992). V pyramidě je znázorněno procento zapamatování poznatků s použitím různých výukových metod. Zde je jasně patrné, že si žáci učivo nejlépe upevní, když jsou aktivně zapojeni do výuky. Tento fakt dle mého názoru podporuje zařazení dramatické výchovy do kurikula, popřípadě využívat metody s dramatickou výchovou spojené.

Obrázek 1: Pyramida učení dle S. Shapira (Kalhous 2002, s. 308)

Při volbě vhodných výukových metod musí brát pedagog také zřetel na různé faktory, které jeho výběr ovlivňují. Pedagog musí zohlednit věk žáků, aby správně zvolil organizační a obsahovou obtížnost, dále také počet dětí ve třídě a vztahy mezi nimi. Jistě záleží také na tom, o jaký typ vyučovací hodiny se jedná (fixační/expoziční/aplikační/motivační/hodnocení). Pedagog by se měl řídit také předchozími zkušenostmi z praxe. Postupem času získá pedagog svou vlastní praxí přehled o tom, jaké metody jsou efektivní a zároveň pro žáky atraktivní. Na všechny tyto faktory by měl pedagog brát potaz při přípravě hodiny a provést detailní didaktickou analýzu.

6.1 Klasifikace výukových metod

Existuje opravdu mnoho výukových metod, které se dají klasifikovat podle různých kritérií. Jednou z nejčastějších je dělení podle J. Maňáka a V. Švece (2003). Jedná se o poměrně mladou, ale velice známou klasifikaci. Rozdělují výukové metody do tří základních skupin, které podrobněji popíši níže.

1. Klasické výukové metody

Klasické výukové metody jsou jistě ty vůbec nejstarší. Mezi klasické výukové metody patří metody slovní, názorně demonstrační a praktické.

- A. Metody slovní** – přednáška, vysvětlování, vyprávění, práce s textem, rozhovor
- B. Metody názorně demonstrační** – předvádění a pozorování, práce s obrazem, instruktáž
- C. Metody praktické** - vytváření dovedností, napodobování, manipulování, laborování, experiment

2. Aktivizující výukové metody

Aktivizující výukové metody jsou přístupy, které se zaměřují na aktivní zapojení studentů do učebního procesu. Tyto metody se snaží vytvořit interaktivní prostředí, kde studenti mohou aktivně spolupracovat a diskutovat o nových konceptech a myšlenkách.

- A. Metody diskusní** – dialog, diskuse
- B. Metody heuristické, řešení problémů** – objevování, metoda řešení problémů, problémová výuka
- C. Metody situační** - řešení problémového případu, řešení konfliktní situace, metoda rozboru situace, metoda incidentu
- D. Metody inscenační** - strukturovaná inscenace, nestrukturovaná inscenace, mnohostranné hraní úloh
- E. Didaktické hry** - interakční hry, simulační hry, scénické hry

3. Komplexní výukové metody

Jedná se o složité metodické útvary, které předpokládají různou, ale vždy ucelenou kombinaci a propojení několika základních prvků didaktického systému, jako jsou metody, organizační formy výuky, didaktické prostředky nebo životní situace, jejichž účinnost a životnost potvrdila praxe. (Maňák a Švec 2003, s. 131)

- A. Frontální výuka
- B. Skupinová a kooperativní výuka
- C. Partnerská výuka
- D. Individuální a individualizovaná výuka
- E. Kritické myšlení
- F. Brainstorming
- G. Projektová výuka
- H. Výuka dramatem
- I. Otevřené učení
- J. Učení v životních situacích
- K. Televizní výuka
- L. Výuka podporovaná PC
- M. Sugestopedie a superlearning
- N. Hypnopegie

6.2 Výukové metody a techniky dramatické výchovy

„Metody dramatické výchovy, tj. prostředky dramatického umění vztažené k edukačnímu procesu, se tak staly součástí vzdělávacího procesu i mimo samotný obor.“

(Marušák 2008, s. 7)

Do této kapitoly jistě patří také pojem **technika**. Dle názoru Valenty (2008) je tento termín hojně využíván nejen v dramatické výchově. Technika je vlastně konkretizace jednotlivých metod. Každá metoda má své techniky, které využívá. Jako příklad můžeme použít pantomimu. Pantomima je jedna z metod dramatické výchovy. Jestliže ovšem mluvíme o částečné pantomimě je pantomima blíže specifikována a mluvíme tedy o technice.

Níže přiblížím dvě základní metody dramatické výchovy, kterými jsou dle Machkové (2004) hra v roli a improvizace.

Hra v roli

„Hra v roli a fikce je postup, při kterém se člověk svou vlastní osobou stává někým nebo něčím jiným, „vstupuje do bot druhého“, a to fiktivně, „jako“.“ (Machková 2004, s. 95)

Hra v roli je brána jako hlavní a klíčová metoda dramatické výchovy. Je to především proto, že u žáků rozvíjí opravdu mnoho dovedností, které jistě hojně využijí v běžném životě. Hra v roli umožňuje žákům vstoupit do různých rolí a scénářů. Dostávají se tedy do kůže jiných lidí a prožívají v ní různé životní situace.

Hra v roli je účinnou metodou pro výuku a rozvoj sociálních dovedností, které žáci uplatňují v průběhu celého svého života. A to v osobní i později profesní rovině. Žáci se učí porozumět pohledu jiných lidí, dokáží se do nich vcítit a lépe jim porozumět. Žáci se díky této metodě také zlepšují ve spolupráci ve skupině. Lépe mezi sebou komunikují a řeší případné problémy či konflikty. Samozřejmě nemohu opomenout fakt, že je tato metoda pro žáky velice zábavná a motivující.

Hru v roli rozdělujeme do tří základních rovin:

1. Simulace – Hráč jedná sám za sebe, vychází tedy ze svých postojů a vstupuje tak do role sám za sebe. Ve hře se mění pouze daná okolnost.

2. Alterace – Hráč přebírá roli, která je často vymezena povoláním nebo sociální pozicí (učitel, rytíř, princezna apod.). Hráč je sice v roli, ale jeho role není blíže charakterizována. Nezná tedy žádné povahové vlastnosti postavy.
3. Charakterizace – Charakterizace má blíže k herectví. Hráč přijímá roli i s povahovými vlastnostmi, postojí a jedná.

(Machková 2004, s. 95, 96)

Improvizace

„Hráč jedná za sebe či postavu v jistých okolnostech zcela nepřipraveně.“

(Marušák 2008, s. 13)

Improvizace je také jednou z klíčových metod dramatické výchovy. Dá se říci, že vstupuje do všech podob dramatické výchovy. Účastníci vytvářejí spontánní situace, ve kterých reagují bez předem daného scénáře. Cílem je především rychlá reakce v situacích, na které žáci nebyli předem připravení. Dle Machkové (2004) je improvizace velice důležitou schopností pro každodenní život. Žáci budou zlepšovat své schopnosti rychle reagovat, překonávat různé překážky, výzvy a zvládnou se přizpůsobit vzniklé situaci.

Typy improvizací:

Improvizace má v dramatické výchově opravdu mnoho typů a podob. Níže tyto typy blíže přiblížím.

1. *Improvizace simultánní – Žáci dělají stejnou aktivitu, ale každý po svém, bez vzájemného kontaktu, nebo ve dvojicích, které pracují nezávisle na sobě.*
2. *Improvizace hromadné – Často se používají jako úvodní část k nějakému rozsáhlejšímu celku. Jsou aktivní všichni žáci najednou, každý má při improvizaci svoji roli a snaží se reagovat na vzniklou situaci. Tato improvizace je jednodušší na provedení v menších skupinách. Jestliže do děje vstupuje celá třída najednou, častokrát vzniká chaos.*
3. *Boční vedení – Technika, při které se učitelův hlas stává představou hráče a navozuje aktivity na základě vyvolání představy. Učitel popisuje situaci, prostředí nebo činnosti a hráči podle toho jednájí.*

4. *Narativní pantomima – Základem této techniky je již zmíněné boční vedení. V tomto případě ale učitel vypráví souvislý příběh. Učitel tedy vypráví příběh a žáci ho pantomimicky ztvárňují. Každý žák jedná sám za sebe.*
5. *Skupinová improvizace – Žáci jsou rozděleni do menších skupin. Skupinky dostávají námět scénky, žáci se následně samostatně dohodnou na rozdělení postav, průběhu aktivity apod. Skupinky si poté scénky vzájemně předvedou.*

(Machková 2019, s. 25 , 26)

Valenta (2008) ve své knize rozděluje metody dramatické výchovy takto:

- I. **Metoda (ú)plné hry**
Tato metoda je brána jako klíčová pro dramatickou výchovu. Využívá téměř všechny techniky dramatické výchovy, tedy verbální i nonverbální sdělovací prostředky, různé předměty (rekvizity), vstup do role atd.
- II. **Metody pantomimicko-pohybové**
Tyto metody kladou důraz na pohybové vyjádření hráčů. Naopak není vyžadována řeč a zvuky. Cílem je především koordinace pohybu. Do těchto aktivit patří například: částečná pantomima, dotyková pantomima, mechanická pantomima, narativní pantomima, plná pantomima, taneční drama, zrcadlení, živé obrazy atd.
- III. **Metody verbálně-zvukové**
Tyto metody stojí především na slovech a zvucích. Cílem je především rozvoj komunikačních schopností. Žáci se učí naslouchat a také smysluplně slovně vyjadřovat. Do těchto aktivit patří například: čtení, brainstorming, alter ego, dabing, diskuse, hádka atd.
- IV. **Metody graficko-písemné**
Tyto metody jsou vyjadřovány nejčastěji písemnou formou, kresbou nebo malbou.
Do těchto aktivit patří například: beletrie, deníky, myšlenkové mapy, obrazy, plakáty, reflexe, telegramy atd.
- V. **Metody materiálůvě-věcné**

Metody materiálově-věcné pracují s jistou hmotou (materiálem) v prostoru. Mezi tyto metody patří například: práce s kostýmem, práce s loutkou, práce s maskou, práce s papírem atd.

7. Organizace a plánování hodin dramatické výchovy

V této kapitole bych ráda popsala, jak bloky dramatické výchovy sestavovat a plánovat z pohledu dlouhodobého i krátkodobého.

Při dlouhodobějším plánování výuky by měl učitel brát v potaz také to, v jaké fázi se společně se skupinou svých žáků nachází. Jestliže se žáci mezi sebou příliš neznají, nebo je ve skupině nový člen, je nutné zařadit aktivity podporující **seznámení** žáků. Dle Machkové (2019) existuje celá řada různých her a aktivit, které toto vzájemné seznamování zjednoduší a urychlí. Při těchto seznamovacích aktivitách se seznamují žáci mezi sebou a zároveň také s učitelem. Samozřejmě je to také výborná šance pro učitele. Během těchto aktivit může začít pozorovat, jaké osobnosti ve skupině má. Odhaduje tedy, zda je žák komunikativní, nebo naopak uzavřený a ostýchavý. Dále například extrovertní, introvertní, komunikativní, izolovaný, konfliktní apod. Toto pozorování je pro učitele velice důležité. Podle něj následně plánuje další lekce a pozoruje individuální posun žáka, na kterém jistě stojí hodnocení žáka. Vhodnou seznamovací aktivitou je například pantomima na téma „co rádi děláte ve volném čase“ nebo „čím chcete být, až vyrostete“.

Dále je velice důležité zavést již na začátku **pravidla chování**, kterými se budou žáci i učitel vždy řídit. Nepsané pravidlo učitele dramatické výchovy (nejen dramatické výchovy) je jistě to, že by rozhodně neměl na své žáky křičet a působit příliš autoritativně. Kázeň při svých hodinách by si měl získávat systematickou a dlouhodobou prací s kolektivem skupiny. Ve výsledku by měl žáky dovést ke zjištění, že příliš rušivé chování obtěžuje nejen učitele, ale také ostatní spolužáky. Žák se tedy učí respektu a ohleduplnosti vůči ostatním. Samozřejmě se musí učitel připravit na to, že nastane situace, kdy bude hluk v učebně příliš vysoký, nebo vznikne ve třídě chaos. V takovém případě je vhodné se se svými žáky dohodnout na jednoduchém pokynu (gestu, slovu, zvuku). Jestliže bude učitelem tento pokyn použit, znamená to, že se mají žáci utiшит, všeho nechat a vnímat učitele. Častokrát se používá slovo „bingo“.

Dále bych ráda zmínila takzvané **rituály**. Rituály můžeme chápat jako pravidelně se opakující aktivity. Učiteli dramatické výchovy jsou opravdu hojně využívány, a to především na začátku a v závěru hodin.

Jak tedy může vypadat **začátek hodiny**? Jak v žácích **vzbudit zájem**? Úvodní část hodiny je opravdu velice důležitá. Její hlavní úkol je především motivačního charakteru. Často jsou na začátek zařazovány rozehrávací hry, hry na soustředění, pantomimy nebo řetězové vyprávění. Úvodní aktivita by se měla vztahovat k tématu lekce. Tato fáze hodiny by měla trvat přibližně 5 minut.

V hodinách dramatické výchovy je hojně využívána **práce ve dvojicích a skupinách**. Tyto dvojice, popřípadě skupiny se tvoří různými způsoby. Jako první způsob můžeme považovat samostatné vytváření skupin, žáci si tedy skupinky vytvoří podle své vůle. Může ale nastat situace, kdy nebude žák přizván do žádné skupiny, je to pro něj jistě velice nepříjemné a může si připadat vyčleněný. Další nevýhodou je také to, že se tvoří skupinky v podobném či stejném složení na základě přátelských vztahů. Cílem dramatické výchovy je spolupracovat se všemi svými spolužáky ve skupině. Hojně využívané techniky pro tvorbu skupin jsou například „molekuly“, různé honičky nebo náhodný los.

V hodině dramatické výchovy jistě nesmí chybět také **diskuse a reflexe**. Diskuse je forma slovního vyjádření k činnosti. Jedná se o společný rozhovor na dané téma. Diskuse je vedena učitelem a musí dát všem žákům stejný prostor pro vyjádření.

Reflexe následně reaguje na již proběhlou činnost. Při reflexi je analyzováno, co se žáci při aktivitě naučili a je hodnocen celkový průběh aktivity. Při reflexi jsou pokládány základní otázky, ta vůbec nejdůležitější je „jak se cítily postavy?“ dále pak „jaké poznání vyplývá z naší hry?“. Do reflexe také samozřejmě patří jisté zhodnocení, kdy je s žáky probíráno, co se povedlo, nebo naopak. Učitel by měl mít připravené otázky k reflexi. Reflexe je nutno doplnit také praktickým doporučením pro příště, kde je žákovi ukázána cesta ke zlepšení. Také bych ráda zmínila sebereflexi a vzájemnou reflexi v rámci skupiny. Žák by měl objektivně zhodnotit svůj výkon, stejně tak by měl ohodnotit výkony svých spolužáků. Reflexe mohou probíhat psanou formou. U menších dětí se často používá reflexe kreslením.

Machková 2004, s. 79 – 84)

Dále bych se ráda zaměřila na krátkodobější plánování lekcí. Před každou vyučovací hodinou by si měl pedagog připravit detailní přípravu na hodinu. Dramatická výchova samozřejmě není výjimkou. Učitel dramatické výchovy si stanovuje cíle a volí vhodné metody a techniky k jejich splnění.

Nyní bych se ráda zaměřila na samotnou strukturu přípravy na vyučovací hodinu dramatické výchovy.

Přípravy na hodiny dramatické výchovy obsahují:

- téma hodiny/bloku, cíle hodiny/cíle tematického celku
- soupis naplánovaných aktivit
- odhadovaný časový harmonogram aktivit
- aktivita navíc, kterou má pedagog připravenou jako náhradní (v hodině zbývá čas); aktivita, kterou může pedagog vypustit (v případě, že nezbývá čas na všechny naplánované aktivity)
- písemně zpracované otázky k reflexi; písemně zpracovaný scénář pro boční vedení
- poznámky o žácích a o již proběhlých hodinách (v případě slovního hodnocení je tento bod nezbytný)

(Machková 2004, s. 40,41)

8. Učitel dramatické výchovy

Aby mohl pedagog vést své žáky ke zdárnému plnění svých vytyčených cílů, musí ve třídě společně s žáky nastavit příjemné a tolerantní prostředí. Prostor by mělo být vlídné a příznivé pro vznik pozitivních vzájemných vztahů. Toto jistě neplatí pouze pro učitele dramatické výchovy. Nastavení příjemného klimatu ve třídě by měla být velice důležitá práce každého učitele, která se nesmí zanedbat. Již zmíněné kladné vztahy by měly být mezi žáky navzájem, ale také směrem k učiteli. Žáci by měli vnímat svého učitele jako průvodce, kterému mohou věřit a spolehnout se na něj. Stejně tak by samozřejmě měl být kladný vztah také směrem od učitele ke svým žákům. Učiteli musí na svých žácích záležet a cítit k nim pozitivní vazby.

Dle Machkové (2019) je rozhodujícím činitelem právě **osobnost učitele**, která velkou měrou ovlivňuje průběh, účinnost, kvalitu, ale také atraktivitu předmětu nebo učiva pro žáky. Učitel dramatické výchovy musí být rozhodně vzdělaný profesionál, který se dále aktivně věnuje svému oboru a vzdělává se. Pro každého učitele je dle mého názoru jistou povinností dále rozšiřovat a zlepšovat své profesní kompetence a znalosti. Učitel dramatické výchovy by měl být dle mého názoru do jisté míry také umělcem, měl by tedy být tvořivý, kreativní a otevřený ke svým žákům. Stejně jako v ostatních předmětech je naprosto nezbytné, aby byl především empatický, tolerantní a nápomocný svým žákům. Učitel dramatické výchovy se často setkává s žáky, kteří se stydí, nebo nemají dostatek sebedůvěry ve svém projevu. Proto by měl učitel vést své žáky k budování zdravé sebedůvěry. Tuto sebedůvěru podporuje učitel například povzbuzením, nebo pochvalou. Nejdůležitější je ale právě již zmíněné klima ve třídě, na kterém se svými žáky aktivně pracuje již od začátku.

Je důležité nezklamat již zmíněnou důvěru, kterou žák ve svého učitele má, proto je absolutně nepřijatelné jakékoli zesměšňování, nepřiměřené negativní hodnocení, nebo srovnávání žáků. Učitel dramatické výchovy tedy musí být beze sporu vnímavý, spravedlivý a objektivní. Své žáky by měl respektovat jako svoje pracovní partnery a brát v potaz jejich návrhy, nebo připomínky. Učitel dramatické výchovy učí své žáky k toleranci, sounáležitosti, respektu k druhým, empatii a vštěpuje jim další velice důležité morální zásady. Proto je důležité, aby učitel dramatické výchovy (nejen dramatické výchovy) všemi těmito vlastnostmi disponoval.

Dále bych se ráda také zmínila o materiálním a kreativním řešení třídy pro dramatickou výchovu, která dle Machkové (2019) do jisté míry ovlivňuje klima ve třídě. Dramatická výchova se většinou odehrává v kmenové třídě nebo ve třídě specializované. Výhoda kmenové třídy je především v tom, že se zde cítí žáci příjemně a uvolněně. Bohužel má ale také svá negativa. Bývá zde málo prostoru a musí se stěhovat nábytek, aby vznikl vyhovující herní prostor. Po rozhovoru s paní učitelkou souhlasím s názorem, že je ideální mít ve škole specializovanou učebnu, která je dostatečně prostorná pro pohybové a herní aktivity dětí. Taková třída by měla mít specifické základní vybavení. Dle mého názoru by zde neměl chybět koberec, nebo podložky na pohodlné sezení či ležení, základní rekvizity (různé převleky, klobouky, šátky,...), hudební hračky (rolničky, činely, tamburíny,...) a jednoduché ozvučení místnosti (reproduktory). V ideálním případě by v takové třídě mohlo být zatemnění oken (žaluzie/závěsy), audiovizuální technika, dostatek rekvizit a vhodná výzdoba učebny. Samozřejmě ale více záleží na profesionálním a správném vedení pedagoga, nežli na specializované a moderní učebně.

Zbývá poslední otázka a to vzdělávání učitelů dramatické výchovy. Budoucí učitelé jsou často na výuku tohoto předmětu připravováni již na středních pedagogických školách. Své vědomosti a dovednosti následně prohlubují na vysokých školách pedagogických. Popřípadě je zde také možnost studia na Divadelní fakultě některé z univerzit. Pro učitele existuje celá řada různých seminářů, které jsou plné různých aktivit do výuky. Také nemohu opomenout odbornou literaturu, ve které lze nalézt řadu praktických typů pro učitele.

9. Hodnocení v předmětu dramatická výchova

Hodnocení v českém školství se dělí na tři základní skupiny. Prvním a nejběžnějším hodnocením je jistě hodnocení pomocí známek. Tato forma je pro pedagogy nejjednodušší formou. Znamky se snadno evidují a pro pedagogy jsou velice přehledné. Jedná se tedy o hodnocení sumativní, kdy je žák hodnocen za dosahované výkony v jednotlivých oblastech a je mu následně přidělena známka podle výkonnostních výsledků. Znamkování je dle mnoha názorů učitelů nejsrozumitelnějším prostředkem komunikace mezi učitelem, žákem a jeho rodičem. Samozřejmě má hodnocení známkou také svá úskalí. Mezi ta patří především to, že pomocí známek můžeme hodnotit pouze znalostní výkony, například vědomosti při testu nebo v pětiminutovce. Ze známky nemůžeme vyčíst, jaké úsilí žák při aktivitě vynaložil, nebo jestli se zlepšil v porovnání s předchozím pokusem. Domnívám se, že žáky častokrát špatná známka pouze demotivuje, ale neukáže mu cestu ke zlepšení svých výsledků. Další nevýhodou je možné rozdělování kolektivu. Žáci, kteří mají samé jedničky, jsou označováni za „jedničkáře“, zatímco děti s horšími známkami za „lenochy“. Toto rozdělování samozřejmě není vhodné.

Další formou hodnocení je hodnocení slovní. Slovní hodnocení má žáky hodnotit konkrétněji a zohledňovat více hledisek, nejen hledisko výkonnostní (vědomostní). Jedná se o hodnocení formativní. Což znamená, že je hodnocení průběžné, zaznamenává průběh žákova učení a motivuje ho k lepším výsledkům. Zároveň mu ukazuje cestu, jak zmíněných lepších výsledků dosáhnout. Také má tato forma hodnocení jistě větší vypovídací hodnotu pro rodiče žáků. Stejně jako hodnocení známkou má i slovní hodnocení svá negativa. Mezi ně jistě patří fakt, že je pro pedagogy opravdu časově náročné. Dle mého názoru je to jeden z hlavních důvodů, proč není tolik rozšířené a oblíbené mezi pedagogy. Mnozí učitelé z důvodu časové náročnosti poté vytvářejí různé šablony, které pouze pozměňují. Jistě pak v tomto případě slovní hodnocení ztrácí svůj smysl. Samozřejmě je ale pochopitelné, že učitelé velkých škol nemohou být schopni napsat několik set obsáhlých slovních hodnocení na každého svého žáka. Slovní hodnocení by mělo mít v ideálním případě především motivační funkci, bohužel se ale obávám, že může snadno sklouznout spíše k výčtu špatných studijních výsledků žáka, popřípadě kárání za kázeňské prohřešky.

Poslední a odborníky velice podporovanou formou hodnocení v moderní pedagogice je hodnocení kombinované. V tomto případě žáci dostávají známky z aktivit, ve které je sledováno hledisko vědomostní. Slovně jsou žáci hodnoceni v případě, že je hodnocena aktivita, při které hodnotíme rozvoj i jiných kompetencí.

V dramatické výchově je dle Machkové (2019) vhodné uplatňovat především hodnocení slovní, ve kterém může učitel poskytnout žákům potřebnou zpětnou vazbu. Slovní hodnocení má v tomto předmětu také velice silnou motivační funkci a napomáhá k celkovému rozvoji osobnosti žáka. Dramatická výchova je předmět estetický, je tedy hodnocen subjektivně. Každý žák je jiný a jeho výkon samozřejmě také, učitel tedy nemůže hodnotit práci žáků při dramatické výchově stejným způsobem jako například vědomosti z matematiky. Při hodnocení dramatické výchovy učitel systematicky sleduje výkony svých žáků v průběhu času. Hodnotí jejich rozvíjení tvořivosti, komunikativnosti, nápaditosti, originality a celkový osobnostní a sociální růst. Učitel žáky hodnotí průběžně, tedy v průběhu lekcí, žáci dostávají zpětnou vazbu okamžitě. Tato průběžná zpětná vazba je pro žáky nejdůležitější, žáci se k ní mohou vyjádřit a okamžitě pracovat na svém zlepšení. Následně dostávají žáci hodnocení závěrečné, které je na konci určitého období (čtvrtletí/pololetí). (Machková 2004, s.186, 187)

Nedílnou součástí hodnocení dramatické výchovy je také sebehodnocení. Žák se učí objektivně zhodnotit svou práci, chování a výkon. Dokáže se pochválit za dobře odvedenou práci, nachází případné nedostatky a postupně zvládá také hledat cestu, aby se jeho výkon v průběhu času zlepšoval. Důležité je při tomto sebehodnocení udržet ve třídě příjemnou atmosféru. Pro žáky může být opravdu náročné mluvit před svými spolužáky o svém úspěchu nebo naopak neúspěchu.

Dále bych ráda zmínila vzájemné hodnocení žáků. V tomto případě je opravdu velice důležité, aby ve skupině vládly přátelské vztahy. Cílem hodnocení není žáka zesměšnit a demotivovat. Cíl je samozřejmě opačný. Toto hodnocení musí být řízeno citlivě pedagogem. Žáci by měli hodnoceného žáka především pochválit a povzbudit. Samozřejmě je vítána také konstruktivní kritika. Ta ale musí být vždy objektivní a přiměřená.

Jaká jsou tedy **kritéria pro hodnocení dramatické výchovy**? Dle Machkové (2019) si tato kritéria vytváří každý učitel sám, vychází při tom samozřejmě z RVP. Žáci jsou s těmito

kritérii seznámeni na začátku školního roku. Pro hodnocení dramatické výchovy je hojně učiteli využívána tabulka sebehodnocení, viz tabulka. Na začátku školního roku si samozřejmě nejprve tato kritéria vysvětlí, aby žáci znali jejich význam. V průběhu školního roku společně se svým učitelem pracují na splnění těchto zmíněných kritérií (cílů). Žáci se následně sami ohodnotí písmeny A, B, C, D (škála hodnocení níže), podle toho, jak podle svého názoru naplnil zadaný cíl. Následně je hodnocení prodiskutováno s ostatními žáky a učitelem.

A - ano – aktivní, tvořivý, nadšený, s opravdovým zapojením, i nad rámec základních povinností.

B – spíše ano – plní povinnosti, aktivní především v rámci svých povinností, zadané věci plní až na výjimky svědomitě a se zájmem

C – spíše ne – pasivní, bez většího zaujetí, výrazné výkyvy v přístupu i pozornosti

D – ne – nezapojuje se, soustavný nezájem, neplnění svých povinností

(Machková 2019, s. 44, 45)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1. Úvod

Podstatou praktické části diplomové práce je analýza výuky dramatické výchovy na základních školách v okrese Domažlice.. Hlavním cílem je zjistit, na kolika školách v tomto regionu je dramatická výchova zařazena v ŠVP, popřípadě jestli v některých školách figuruje jako zájmový kroužek. Zajímat nás také bude, jaký názor mají učitelé na zařazování dramatické výchovy do jiných vyučovacích předmětů a zdali její prvky využívají jako metodu práce ve svých hodinách. Dalším cílem je navázání aktivní spolupráce s učitelem/učitelkou dramatické výchovy a rozbor konkrétních realizovaných hodin.

2. Výzkumné otázky

Pro zpracování výzkumu jsem si položila následující výzkumné otázky, jejichž zodpovězení by mělo vést k naplnění cíle výzkumu.

VO1: V kolika školách v domažlickém okrese je v ŠVP zařazena dramatická výchova?

V kolika školách v domažlickém okrese je veden dramatický zájmový kroužek?

VO2: Jaký přínos má zařazení dramatické výchovy do kurikula současné základní školy?

VO3: Jaký pohled mají pedagogové na zařazení dramatické výchovy do kurikula základních škol?

VO4: Jak probíhá hodina dramatické výchovy v praxi současné základní školy?

3. Metody výzkumu

Již na začátku zpracovávání diplomové práce jsem si položila několik výzkumných otázek. Na ně budu hledat odpovědi pomocí kvantitativního i kvalitativního výzkumu. Tyto typy výzkumů jsou diametrálně odlišné, proto je výhodné zmíněné metody výzkumu kombinovat. Z kvalitativních metod bylo využito zúčastněné pozorování a rozhovor. Dále bylo využito dotazníkové šetření, které patří mezi kvantitativní výzkumné metody. Zmíněné výzkumné metody blíže přiblížím níže.

Kvalitativní výzkum můžeme definovat jako získávání detailních a komplexních informací o studovaném jevu. Zkoumá a zohledňuje postoje, názory a aktuální rozpoložení cílové

skupiny (jedince). **Kvantitativní výzkum** zkoumá především množství, je tedy založen na získávání statistických a numerických dat. Vyhodnocení dat je samozřejmě jednodušší u kvantitativního výzkumu, domnívám se ale, že jsou výsledky často ovlivněné samotným výzkumníkem (nabízené odpovědi).

1. Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření je jednou z kvantitativních metod výzkumu. Tato metoda je v pedagogice opravdu hojně využívána. Jedná se o předem připravené, přesně formulované a správně seřazené otázky, na které respondenti písemně odpovídají. Tyto otázky v dotazníku můžeme rozdělit na otázky otevřené, polouzavřené a uzavřené. Otevřené otázky nenavrhují respondentům žádné odpovědi. Respondent tedy sám formuluje svoji odpověď. Otázky polouzavřené nabízejí respondentům výběr z mnoha odpovědí, dávají ale také možnost odpovědět vlastními slovy, jestliže se respondent s žádnou nabízenou možností neztotožňuje. Posledním typem dotazníkových otázek jsou otázky uzavřené, kdy si respondent musí vybrat z nabízených odpovědí.

Do praktické části této práce bylo zařazeno dotazníkové šetření, ve kterém byly využity všechny tři typy již zmíněných dotazníkových otázek. (Chrásková 2016, s.158)

2. Rozhovor

Rozhovor je velice častou kvalitativní metodou pro získání dat v pedagogice. Badatel (výzkumník) pokládá otevřené otázky, při kterých získává informace (data). Získaná data jsou z části subjektivní a ovlivněné mnoha faktory (pohled na dané téma/problematiku, aktuální rozpoložení tázaného apod.). Existují dva základní typy rozhovorů a to rozhovor polostrukturovaný a nestrukturovaný (narativní).

Polostrukturovaný rozhovor vychází z předem připravených otázek a důležitých témat, kterých se bude rozhovor týkat. Nestrukturovaný rozhovor se opírá pouze o jednu připravenou otázku, která je dále badatelem rozšiřována. Následně jsou pokládány další otázky, které souvisejí a nahodile vyplývají v průběhu rozhovoru.

Polostrukturovaný rozhovor byl využit v této práci jako jedna z výzkumných metod praktické části. Rozhovor byl veden se zkušenou učitelkou dramatické výchovy. Měla jsem předem připravený seznam otázek, na které jsem se paní učitelky ptala. Pořadí a

přesné znění otázek se sice v průběhu rozhovoru mírně změnil, ale opírala jsem se o ně po celou dobu rozhovoru.

(Švaříček, Šedová 2014, s. 159, 160)

3. Pozorování

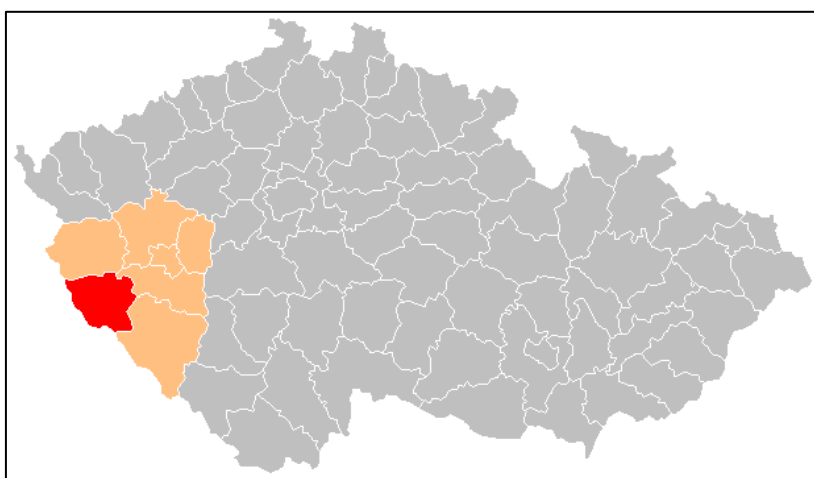
Pozorování je opravdu častou a vhodnou metodou kvalitativního výzkumu pro získání dat v pedagogice. Tuto výzkumnou metodu můžeme rozdělit podle několika hledisek. Z hlediska časového rozdělujeme pozorování na krátkodobé a dlouhodobé. V této práci je aplikováno **pozorování krátkodobé**, jedná se o pozorování pouze dvou vyučovacích hodin.

Dále je pozorování rozděleno na vlastní (přímé) a nevlastní (nepřímé). Při přímém pozorování je pozorovatel ve přímém styku s pozorovaným subjektem (s žáky ve třídě při výuce). Při nepřímém pozorování pozorovatel zpracovává různé výpovědi (v mluvené či písemné podobě), pozorovatel tedy data ke zpracování získává zprostředkovaně. Při rozhovoru v této práci bylo použito **pozorování přímé**. Osobně jsem navštívila vyučovací hodiny, zúčastnila se všech aktivit. Díky tomu jsem získala data a následně je zpracovala.

(Chrásková 2016, s.146, 147)

4. Výzkumný vzorek

Pro zpracování praktické části diplomové práce je třeba zmapovat domažlický okres a základní školy v něm. Domažlický okres je jeden ze sedmi okresů Plzeňského kraje. Ve školním roce 2021/2022 tvořila zařízení předškolních a školských zařízení v okrese 39 mateřských škol, 26 základních škol, 2 gymnázia, 6 středních škol vyučujících obory odborného vzdělávání bez nástavbového studia a 3 s nástavbovým studiem. Pro potřeby našeho výzkumu se blíže zaměříme na 1. stupeň základních škol.

Obrázek 2: Mapa domažlického okresu

[Wikipedia, Okres Domažlice, 2023]

Seznam základních škol v okrese Domažlice

1. Masarykova základní škola a mateřská škola Klenci pod Čerchovem, okres Domažlice, příspěvková organizace
2. Masarykova základní škola Kdyně, okres Domažlice, příspěvková organizace
3. Soukromá základní škola a mateřská škola Adélka, o. p. s.
4. Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola, střední škola a školní jídelna, Hostouň, Chodské náměstí 131
5. Základní škola a mateřská škola Bělá nad Radbuzou
6. Základní škola a mateřská škola Blížejov, příspěvková organizace
7. Základní škola a mateřská škola Česká Kubice, okres Domažlice, příspěvková organizace
8. Základní škola a mateřská škola Domažlice, Msgre B. Staška 232, příspěvková organizace
9. Základní škola a mateřská škola Meclov, příspěvková organizace
10. Základní škola a mateřská škola Milavče, okres Domažlice, příspěvková organizace
11. Základní škola a mateřská škola Osvračín, příspěvková organizace
12. Základní škola a mateřská škola Pocinovice, okres Domažlice, příspěvková organizace
13. Základní škola a mateřská škola Postřekov, příspěvková organizace
14. Základní škola a mateřská škola Prapořiště, okres Domažlice, příspěvková organizace
15. Základní škola a Odborná škola, Horšovský Týn, Nádražní 89
16. Základní škola Domažlice, Komenského 17
17. Základní škola Horšovský Týn, okres Domažlice, příspěvková organizace
18. Základní škola Hostouň, okres Domažlice, příspěvková organizace
19. Základní škola Chodov, okres Domažlice, příspěvková organizace
20. Základní škola Koloveč, okres Domažlice, příspěvková organizace
21. Základní škola Kout na Šumavě, okres Domažlice, příspěvková organizace
22. Základní škola Mrákov, okres Domažlice, příspěvková organizace
23. Základní škola Poběžovice, okres Domažlice
24. Základní škola praktická Domažlice, Msgre B. Staška 232, příspěvková organizace
25. Základní škola Staňkov, okres Domažlice, příspěvková organizace
26. Základní škola Všeruby, okres Domažlice, příspěvková organizace

[Atlas školství, Základní školy v okrese Domažlice, 2023]

5. Dotazníkové šetření

5.1 Struktura dotazníku

Při realizaci výzkumu jsem využila dotazník skládající se ze tří částí. V úvodu jsem respondentům stručně přiblížila téma a především záměr dotazníkového šetření. Respondentům bylo také sděleno, že jsou všechny jejich odpovědi anonymní.

Vstupní část dotazníku:

Tento dotazník byl vytvořený pro zpracování mé diplomové práce. Ve své práci bych ráda zmapovala školy domazlického okresu a zjistila, jaký mají pedagogové postoj k dramatické výchově a jejímu zařazení do kurikula na 1. stupni základních škol. Všechny Vaše odpovědi jsou anonymní.

Děkuji Vám za Váš čas.

Barbora Procházková (studentka 5. ročníku - Učitelství pro 1. stupeň ZŠ)

Další část obsahovala vlastní otázky, které jsem respondentům položila. Otázek bylo dohromady osm. Snažila jsem se pokládat jednoduše formulované a relevantní otázky, které jsou důležité pro zodpovězení mnou položených výzkumných otázek. Do dotazníku jsem zařadila uzavřené i otevřené otázky.

Dotazníkové otázky:

1. *Na jaké ZŠ působíte?*
2. *Jak dlouhá je Vaše pedagogická praxe?*
3. *Je ve Vaší škole zařazena dramatická výchova v ŠVP (jako plnohodnotný předmět v rozvrhu žáků)?*
4. *Podpořil/a byste u Vás ve škole návrh pro zařazení dramatické výchovy do ŠVP? Jednalo by se o plnohodnotný předmět.*
5. *Je ve Vaší škole dramatický kroužek?*
6. *V čem vidíte bariéry pro výuku dramatické výchovy na Vaší škole?*
7. *Využíváte ve svých hodinách prvky dramatické výchovy jako metodu práce? V jakých předmětech nejčastěji?*

8. *V čem vidíte klady dramatické výchovy? Proč zařazovat do výuky prvky dramatické výchovy?*

5.2 Výzkumný vzorek dotazníkového šetření

Své dotazníkové šetření jsem zaměřila na učitele prvního stupně základních škol v domažlickém okrese. Dotazník jsem zaslala všem ředitelům základních škol již zmíněného okresu. Rozeslala jsem ho celkem 26 ředitelům škol emailovou zprávou, ve které jsem ředitele požádala o rozeslání dotazníku učitelům jejich školy na 1. stupni. Dále jsem oslovila své známé, kteří učí na zdejších školách, o vyplnění a rozšíření dotazníku mezi své kolegy. Dotazník probíhal online přes Google Formuláře. Dotazníky jsem rozeslala 27. února. Dotazníkové šetření bylo respondentům otevřeno měsíc.

5.3 Výsledky dotazníkového šetření

Nyní k analýze a shrnutí výsledků dotazníkového šetření. Všechny výsledky jsou zaznamenané v procentuálních hodnotách, které jsou zaneseny do grafů. Procentuální hodnoty jsou vždy zaokrouhleny na jedno desetinné místo. Celkový počet zaznamenaných odpovědí je 86.

Bylo osloveno všech 26 základních škol domažlického okresu. Dotazníkového šetření se zúčastnili učitelé celkem z 12 škol. Z tohoto pohledu je tedy celková účast v rámci oslovených škol 46,2 %.

1. Na jaké ZŠ působíte?

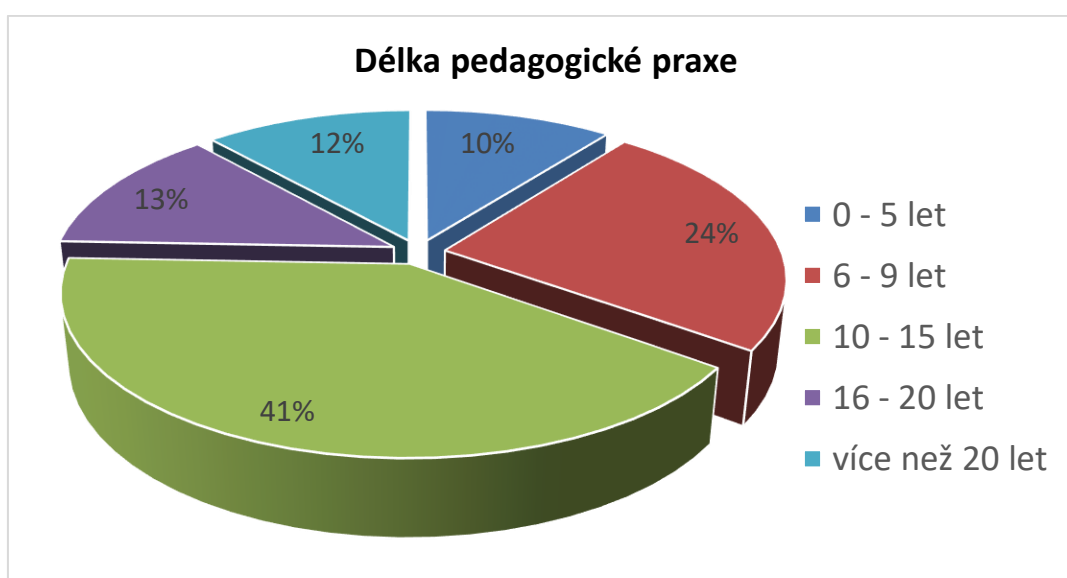
V první otázce dotazníku jsem se respondentů zeptala, na jaké ZŠ působí. Důvod pro položení této otázky byl jediný. Chtěla jsem zjistit, na jakých školách domažlického okresu je zařazena dramatická výchova v ŠVP nebo jako zájmový kroužek. Otázka byla označena jako povinná, zaznamenaných odpovědí bylo tedy 86 (100%).

2. Jak dlouhá je Vaše pedagogická praxe?

V druhé otázce jsem se respondentů zeptala na délku jejich pedagogické praxe. I tato dotazníková otázka byla označena jako povinná, proto na ni odpověděli všichni respondenti. Počet zaznamenaných odpovědí je tedy 86 (100%).

Cílem této otázky bylo zjistit, v jaké závislosti je využívání prvků dramatické výchovy na délce pedagogické praxe učitele. Z podrobného prošetření jednotlivých odpovědí jsem zjistila, že prvky dramatické výchovy zařazují především začínající učitelé s délkou praxe do 10 let. Naopak učitelé s praxí nad 15 let spíše prvky dramatické výchovy do svých hodin nezařazují. Důvodů může být mnoho. Domnívám se, že jedním z nich může být aktuální zařazování dramatické výchovy do studia na vysokých školách v pedagogických oborech. Budoucí učitelé jsou na vysokých školách v tomto oboru vzdělávání, získávají vědomosti o dramatické výchově a o kladech, kterých má jistě dramatická výchova v dnešní moderní škole celou řadu.

Délka pedagogické praxe byla u respondentů ve výsledcích dotazníkového šetření velice různorodá. To mě mile překvapilo, jelikož jsem získala odpovědi od začínajících učitelů, ale také od zkušených učitelů, kteří mají již dlouholetou praxi v oboru. Největší procentuální zastoupení ve výsledcích měli učitelé, kteří učí 10 – 15 let (40,7%). Následovali respondenti s praxí 6 – 9 let (24,4 %). Dále byly hodnoty jednotlivých skupin velice podobné.

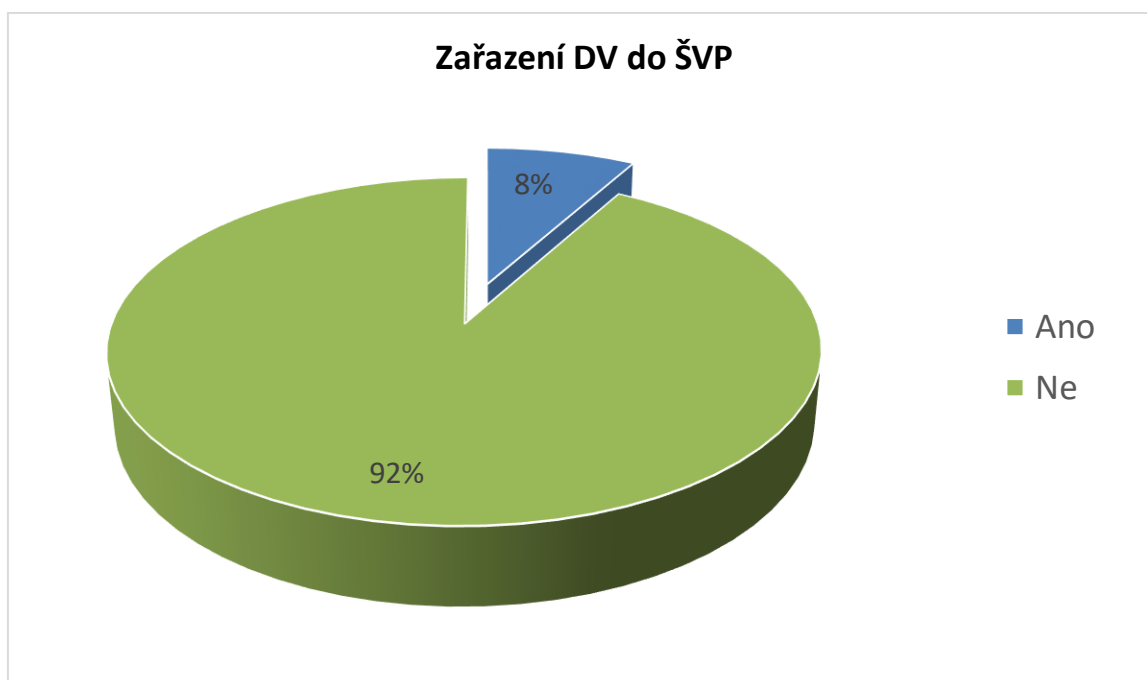

Graf 1: Dotazníkové šetření – Délka pedagogické praxe

3. Je ve Vaší škole zařazena dramatická výchova v ŠVP (jako plnohodnotný předmět v rozvrhu žáků)?

V další otázce jsem se respondentů zeptala, zda je v jejich škole zařazena dramatická výchova v ŠVP. Tuto otázku jsem do svého dotazníkového šetření zařadila z důvodu zodpovězení hlavní výzkumné otázky. Chtěla jsem zjistit, v kolika a konkrétně v jakých školách v domažlickém okrese je dramatická výchova zařazena v ŠVP. Tuto otázku jsem označila jako povinnou. Zaznamenala jsem tedy 86 odpovědí (100%).

V této otázce byla možnost volby pouze ze dvou možností. Na tuto otázku odpovědělo celkem 7 respondentů možností „ano“. Všichni učitelé, kteří takto odpověděli, působí v soukromé ZŠ a MŠ Adélka, o. p. s., Mašovice nebo na ZŠ Domažlice, Komenského 17. Ostatní respondenti odpověděli na otázku možností „ne“.

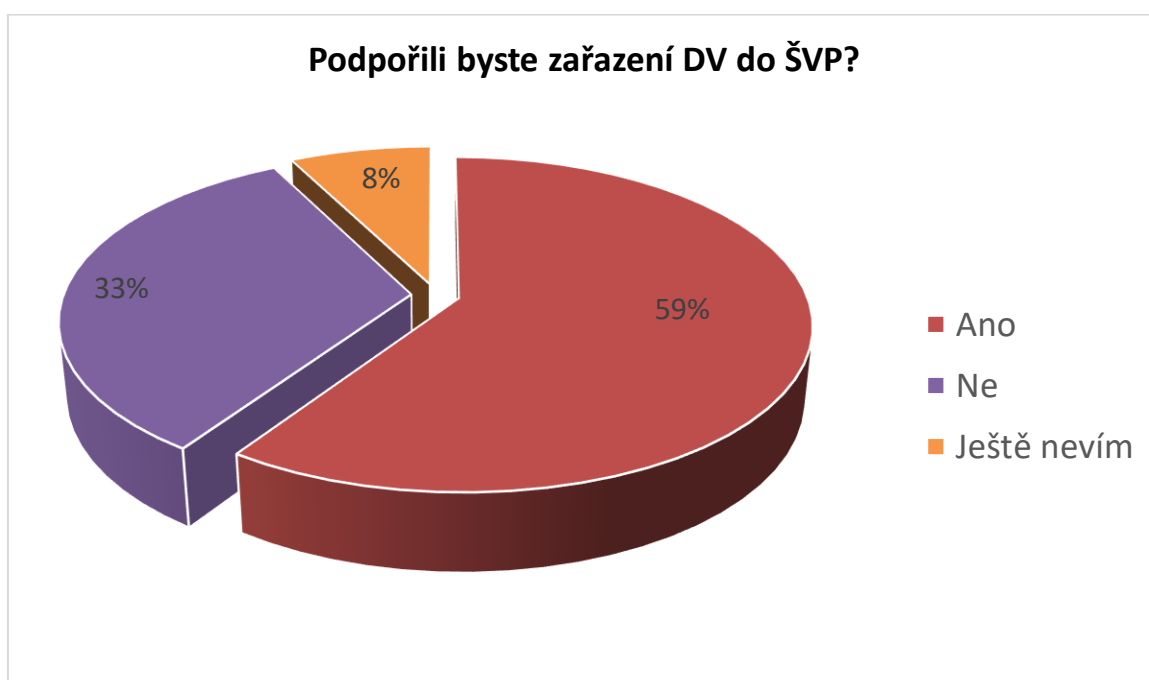
Graf 2: Dotazníkové šetření – Zařazení DV do ŠVP

4. Podpořil/a byste u Vás ve škole návrh pro zařazení dramatické výchovy do ŠVP?

Jednalo by se o plnohodnotný předmět.

V další otázce jsem se snažila zjistit, zda by učitelé podpořili návrh pro zařazení dramatické výchovy do ŠVP v jejich škole. Tato otázka byla samozřejmě otevřena pouze pro respondenty, kteří v minulé otázce zvolili možnost „ne“ (DV není zařazena do ŠVP v naší škole). Pro respondenty, kteří odpověděli v minulé otázce „ne“ byla tato otázka označena jako povinná. Mám tedy zapsáno celkem 79 odpovědí (91,9%).

Výsledky této otázky mě opravdu mile překvapily. Více než polovina respondentů odpověděla možností „ano“ (59,5%). Myslím si, že je to první velký krok pro zařazování dramatické výchovy do ŠVP v jednotlivých školách. Několik respondentů si odpovědi zatím nebylo jisto a odpovědělo možností „ještě nevím“ (7,6%).

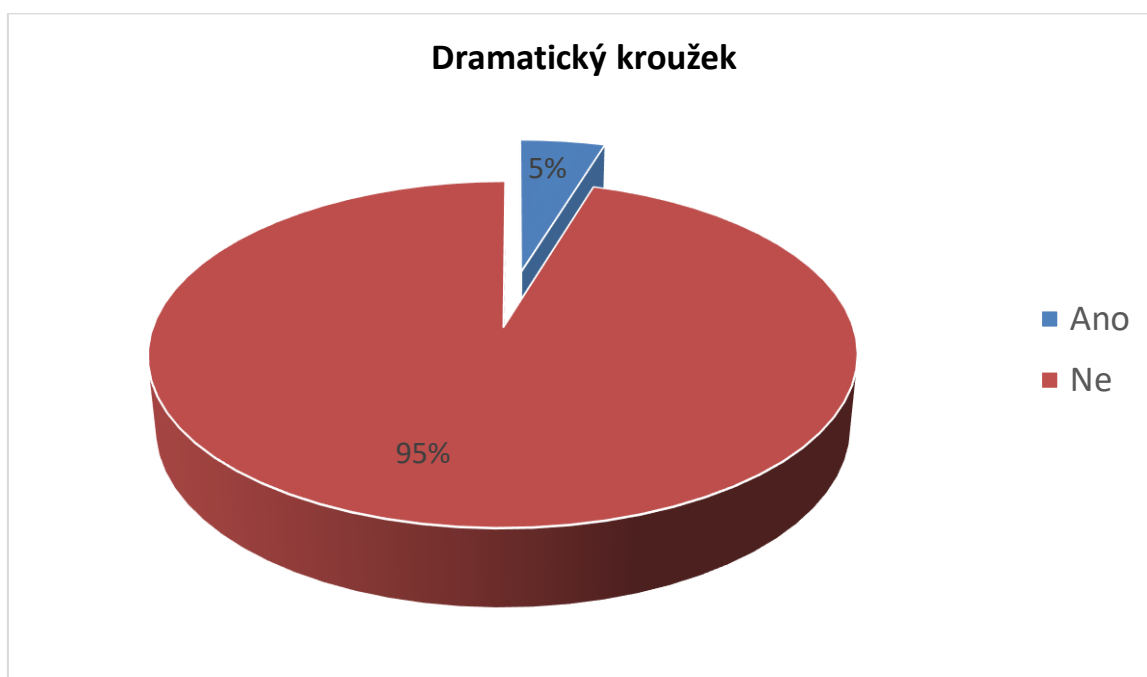

Graf 3: Dotazníkové šetření – Podpořili byste zařazení DV do ŠVP?

5. Je ve Vaší škole dramatický kroužek?

Další otázka se respondentů tázala, zda je v jejich škole dramatický zájmový kroužek. Záměrem bylo zjistit, v kolika a v jakých školách domažlického okresu má dramatická výchova své pevné místo. Ať už jako plnohodnotný předmět nebo jako zájmový kroužek. Tato otázka byla označena jako povinná, odpovědělo na ni tedy celkem 86 respondentů (100%).

Při zodpovídání této uzavřené otázky měli respondenti na výběr pouze ze dvou možností. Možností „ano“ odpověděli celkem 4 učitelé (4,7%), kteří vyučují na Základní škole Domažlice, Msgre B. Staška 232. Ostatní respondenti odpověděli možností „ne“ (97,7%).

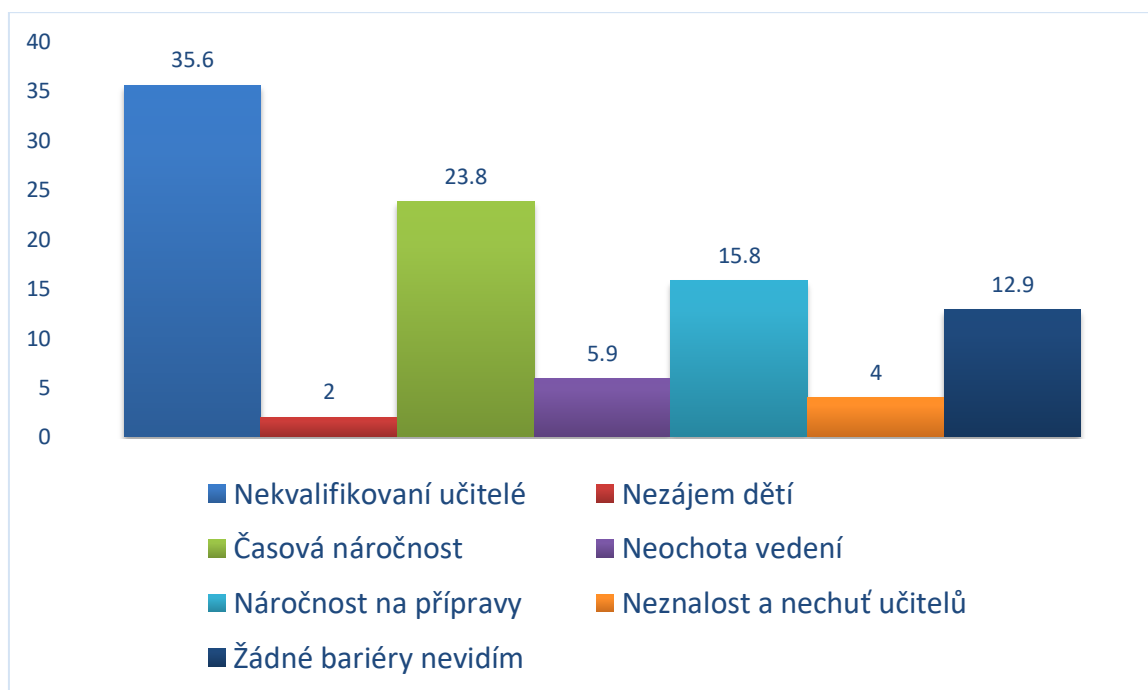

Graf 4: Dotazníkové šetření – Dramatický kroužek

6. V čem vidíte bariéry pro výuku dramatické výchovy na Vaší škole?

Další otázku jsem učitelům položila s cílem zjistit, v čem vidí ty nejzásadnější překážky pro výuku dramatické výchovy v jejich škole. Tato otázka byla polouzavřená. Respondenti měli tedy na výběr z několika možností, jestliže si ale z nabízených možností nevybrali, dopsali vlastní odpověď. Respondenti mohli označit více odpovědí.

Tato otázka byla označena jako povinná, odpověděli na ní tedy všichni respondenti (86 respondentů). Respondenti mohli označit více možností, bylo tedy zapsáno celkem 101 odpovědí. Mezi nejčastěji zmiňované překážky pro výuku dramatické výchovy dle respondentů patří především nekvalifikovanost učitelů, časová náročnost, náročnost na přípravu a neochota vedení. Se všemi zmíněnými fakty souhlasím a považuji je za opravdu největší překážky pro výuku dramatické výchovy. Naopak nesouhlasím s odpovědí, že žáci by o dramatickou výchovu neměli zájem.

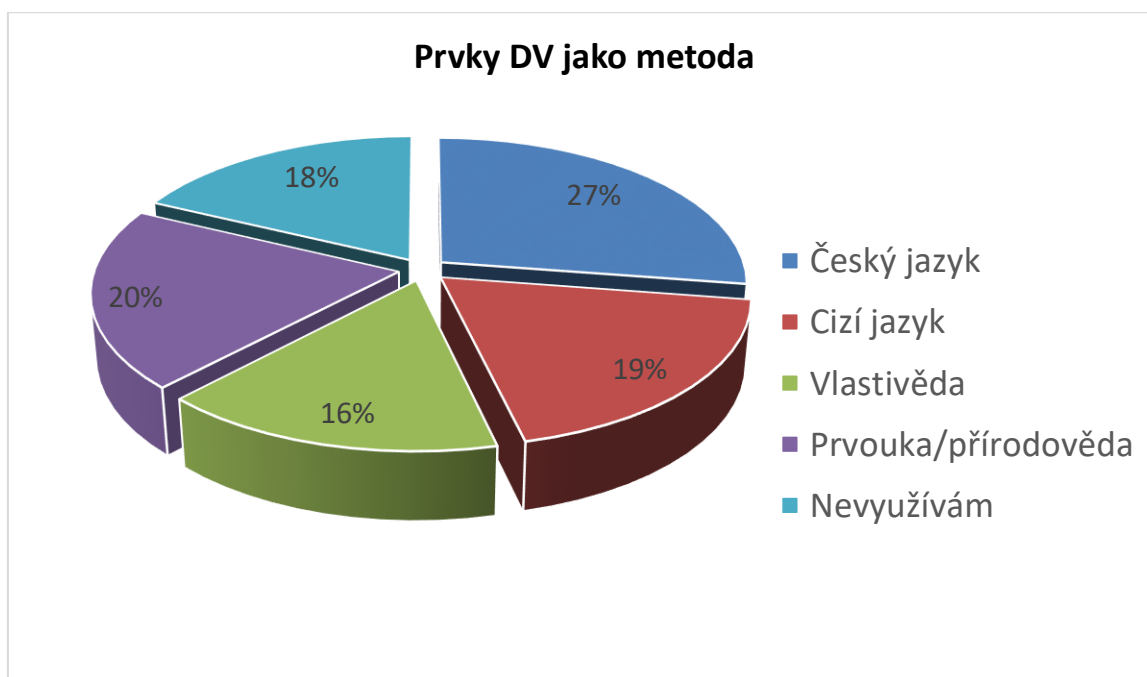

Graf 5: Dotazníkové šetření – Bariéry pro výuku DV

7. Využíváte ve svých hodinách prvky dramatické výchovy jako metodu práce? V jakých předmětech nejčastěji?

Cílem následující otázky bylo odhalit, jestli učitelé využívají prvky dramatické výchovy jako metodu v různých předmětech, popřípadě v jakých. Pro tuto otázku jsem taktéž zvolila polouzavřenou formu. Respondenti tedy měli možnost vybrat si z již nabídnutých možností nebo odpovědi rozšířit a připsat vlastní možnosti. V této otázce měli respondenti možnost označit více variant. Otázka byla povinná, odpovědělo na ni tedy všech 86 respondentů. V celkovém součtu bylo zaznamenáno 95 odpovědí.

Ze získaných výsledků vyplývá, že 82,1% učitelů, kteří vyplnili dotazníkové šetření, využívá v hodinách prvky dramatické výchovy jako metodu. Nejčastěji jsou prvky dramatické výchovy využívány v českém jazyce, především v oblasti čtení s porozuměním. Dále jsou používány v prvouce/přírodovědě, cizích jazycích a vlastivědě.

Graf 6: Dotazníkové šetření – Prvky DV jako metoda

8. V čem vidíte klady dramatické výchovy? Proč zařazovat do výuky prvky dramatické výchovy?

Poslední otázka dotazníkového šetření se pídila po tom, jaká pozitiva vidí učitelé ve výuce dramatické výchovy. Popřípadě, proč by doporučili zařazovat prvky dramatické výchovy do hodin. Tuto otázku jsem označila jako povinnou, odpověděli na ni tedy všichni respondenti. Pro zodpovězení této poslední dotazníkové otázky nebyly respondentům k dispozici žádné možnosti, chtěla jsem získat opravdu specifické odpovědi. Jednalo se o otázku otevřenou, kdy každý respondent krátce odpověděl vlastními slovy.

Otevřenou otázku nelze přesně statisticky vyhodnotit, zhodnocení jsem tedy provedla pomocí obsahové analýzy. Všechny zaznamenané odpovědi respondentů jsem jednotlivě prošla a zhodnotila. Nejpočetnější část učitelů vidí jako hlavní přínos rozvoj komunikačních schopností. K této odpovědi bych také přiřadila řeč těla a nonverbální komunikaci. Dále se velice často opakovala odpověď vyzdvihující rozvoj spolupráce a zlepšování vztahů mezi žáky ve třídě. Respondenti také zmiňovali fakt, že má dramatická výchova (popřípadě její prvky v jiných hodinách) silnou motivační funkci. V neposlední řadě bych ráda zmínila rozvoj představivosti a fixaci probíraného učiva.

5.4 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření bylo velice efektivní metodou pro získání odpovědí k několika výzkumným otázkám, které jsem si položila v úvodu praktické části diplomové práce. První mojí výzkumnou otázkou bylo zjistit, v kolika školách domažlického okresu je zařazena dramatická výchova v ŠVP. Díky dotazníkovému šetření a následnému prostudování zveřejněných ŠVP jednotlivých škol jsem získala potřebné informace, abych na tuto otázku mohla odpovědět. Zjistila jsem, že je dramatická výchova zařazena v ŠVP pouze ve dvou školách domažlického okresu. Jsou to jmenovitě ZŠ Komenského 17, Domažlice a Soukromá základní škola Adélka, Meclov. Tyto školy blíže charakterizují v další kapitole. Dále jsem se snažila zjistit, zda v některých školách daného okresu funguje dramatický kroužek. Dramatický kroužek je realizován pouze v jedné škole, a to v ZŠ Domažlice, Msgre B. Staška 232.

Velice mě zajímalo také to, jaký mají učitelé názor na dramatickou výchovu a na její zařazení do ŠVP v základních školách. Chtěla jsem zjistit, zda by učitelé podpořili návrh pro zařazení dramatické výchovy do ŠVP v jejich škole. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že by více než polovina respondentů tento návrh podpořila. Domnívám se, že spousta učitelů neví, co si pod pojmem dramatická výchova představit, a neuvědomují si, jaká pozitiva má. Z výsledků dotazníkového šetření také vyplývá fakt, že prvky dramatické výchovy v hodinách využívají spíše mladší učitelé s kratší pedagogickou praxí.

6. Charakteristika škol domažlického okresu, ve kterých figuruje dramatická výchova

V rámci praktické části diplomové práce jsem analyzovala dostupné ŠVP všech základních škol v domažlickém okrese a rozeslala do všech škol dotazníky pro učitele. Díky této analýze jsme zjistila, že dramatická výchova figuruje v různých podobách pouze ve třech základních školách domažlického okresu. Tyto školy v následující kapitole blíže charakterizuji.

Základní škola Domažlice, Komenského 17

Jedná se o největší základní školu domažlického okresu. Školu navštěvuje více než 900 žáků prvního a druhého stupně. V jednotlivých třídách je průměrně 20 – 25 žáků. Škola je pravidelně rekonstruována a modernizována. Je zde několik specializovaných učeben a nová sportovní hala. Učitelé školy aktivně vedou zájmové kroužky, jako například pěvecký sbor a chovatelský kroužek.

Na této škole je zařazena dramatická výchova v ŠVP již 14 let jako povinně volitelný předmět. Pro výuku dramatické výchovy je ve škole vyhrazena specializovaná učebna, ve které je k dispozici mnoho rekvizit, příjemná výzdoba a malé jeviště. Dramatickou výchovu zde vyučuje paní Bc. Dana Žáková, která zároveň působí již mnoho let ve zdejší základní škole umění.

[ZŠ Domažlice, Komenského, 2023]

Obrázek 3: ZŠ Domažlice, Komenského 17

Základní škola a mateřská škola Msgre. B. Staška Domažlice

Tato základní škola sídlí nedaleko náměstí v Domažlicích. Aktuálně ji navštěvuje téměř 500 žáků 1. a 2. stupně. Škola je rozčleněna do 5 pavilonů, které spojuje velká školní zahrada a hřiště. Tyto venkovní prostory jsou často využívány žáky základní i mateřské školy. Škola klade opravdu velký důraz na výuku informačních technologií a využívání moderních technologií ve výuce.

Škola pro své žáky nabízí celou řadu zájmových kroužků, které jsou u žáků velice oblíbené. Mezi zájmové kroužky patří také dramatická výchova. Dále pak basketbal, florbal, výtvarný kroužek, sborový zpěv, multimediální výchova aj.

Bohužel nejsou zveřejněny bližší informace k dramatickému kroužku. Čerpala jsem čistě z internetových zdrojů, vedení základní školy na můj dotaz neodpovědělo.

[ZŠ a MŠ Domažlice, Msgre B. Staška, 2023]

Obrázek 4: ZŠ a MŠ Domažlice, Msgre B. Staška 232

Soukromá základní škola a mateřská škola Adélka, o.p.s.

Soukromá základní škola a mateřská škola Adélka se nachází ve vsi Mašovice, která je vzdálena 3 kilometry od města Horšovský Týn. Škola zajišťuje vzdělání pro žáky od 1. do 9. ročníku. Ve třídách je malý počet žáků, škola si tedy zakládá na individuálnímu přístupu ke svým žákům. Škola aktivně podněcuje pozitivní vztah žáků k přírodě, pro tento účel má výborné podmínky. Škola je situována v klidném venkovském prostředí, žáci zde mají možnost pečovat o hospodářská zvířata a pěstovat různé rostliny. Škola je zařazena do mezinárodního projektu Ekoškola. Hodnocení žáků probíhá pouze slovně.

Dramatická výchova je v ŠVP pro žáky 1. stupně zařazena jako nepovinný předmět, je ovšem u žáků opravdu oblíbený. Pro žáky 2. stupně je pak dramatická výchova vedena jako povinně volitelný předmět. Žáci si volí z předmětů včelařství, chovatelství a dramatická výchova.

[ZŠ a MŠ Adélka, Mašovice, 2023]

Obrázek 5: ZŠ a MŠ Adélka, Mašovice

7. Rozhovor s učitelem dramatické výchovy

Do praktické části této práce jsem zařadila rozhovor s opravdu zkušenou učitelkou dramatické výchovy Bc. Danou Žákovou. Paní učitelka vyučuje dramatickou výchovu téměř 20 let na základní umělecké škole v Domažlicích a zároveň vyučuje již 14 let DV na ZŠ Komenského v Domažlicích.

Důvodů pro zrealizování tohoto rozhovoru s paní Bc. Danou Žákovou bylo mnoho. Především jsem se chtěla vyslechnout názory opravdu zkušeného učitele dramatické výchovy. Také se domnívám, že je velice žádoucí v praktické části diplomové práce kombinovat kvantitativní a kvalitativní metody výzkumu. Tento rozhovor patří jistě mezi metody kvalitativního výzkumu. Jedná se o polostrukturovaný rozhovor, kdy jsem měla předem připravená témata a otázky, o které jsem se v průběhu rozhovoru opírala.

1. Jak dlouho vyučujete dramatickou výchovu? Vyučujete také jiné předměty?

„Vyučuji pouze dramatickou výchovu. Dramatické výchově se věnuji již od roku 1989. Nejprve jsem vyučovala dramatickou výchovu v ZUŠ. Brzy jsem pochopila, jaké všechny kompetence může dramatická výchova u dětí rozvíjet. Přemýšlela jsem tedy o zařazení dramatické výchovy do rozvrhů dětí ve zdejší škole. Domluvila jsem se s tehdejší zástupkyní ředitele na ZŠ Komenského v Domažlicích, která byla mému návrhu opravdu otevřená. Dramatická výchova tedy byla zařazena do ŠVP jako volitelný předmět pro žáky 3. – 5. ročníku. Dramatickou výchovu vyučuji na ZŠ již 14 let.“

2. Kolik tříd vyučujete dramatickou výchovu? Kolik dětí?

„V ZŠ jsem ještě do nedávna vyučovala dramatickou výchovu jako povinně volitelný předmět pro žáky 2. – 5. ročníku. Bohužel druhý ročník již nevyučuji, žákům byl z rozvrhů odebrán povinně volitelný předmět, který nahradila hodina angličtiny. V současné době tedy vyučuji 3. – 5. ročník. V každé skupině mám do 15 dětí, větší počet je v hodinách DV nežádoucí. Nyní tedy na ZŠ vyučuji 45 žáků dramatickou výchovu. 3. ročník má dramatickou výchovu jednou týdně pouze jednu hodinu, 5. a 4. ročník má 2 hodiny jednou za 14 dní. Osobně se mi více vyhovují 2 hodiny jednou za 14 dní. Za pouhých 45 minut toho stihneme se žáky opravdu málo.“

3. V čem vidíte hlavní přínosy dramatické výchovy?

„Dramatická výchova má obrovské množství pozitiv, čím déle se DV věnuji, tím více přínosů pozoruji. Myslím, že mezi stěžejní přínosy patří především rozvoj komunikace, podpora spolupráce a přirozená socializace žáků.“

4. Setkala jste se s nějakými negativy dramatické výchovy? Je vhodná pro všechny děti?

„Popravdě žádná negativa nevidím. Za celou dobu své praxe jsem měla v ZŠ pouze jednu skupinu žáků, pro které DV opravdu nebyla dobrou volbou. Bohužel v této skupině byli žáci, kteří absolutně odmítali spolupracovat se mnou i se svými spolužáky. Byli drzí, arogantní a sabotovali veškeré moje snažení je zaujmout. Obávala jsem se, že je chyba na mé straně, jednalo se ale o opravdu problémové žáky, kteří měli kázeňské problémy také v jiných předmětech, s jinými učiteli. Myslím si, že je dramatická výchova vhodná pro všechny děti, jen jí někteří nedají šanci.“

5. Jak hodnotíte DV na ZŠ?

„Žáky hodnotím známkou. Při svém hodnocení zohledňuji především to, jestli žáci respektují stanovená pravidla, spolupracují a jaký udělali pokrok za určité časové období. Jako jednu z forem hodnocení považuji také závěrečnou reflexi, která probíhá s žáky v závěru každé lekce. Výkony a snahu žáků hodnotím také v průběhu lekce.“

6. Jaké metody DV využíváte ve svých hodinách?

„V hodinách DV na ZŠ využíváme celou řadu metod. Je to především hra v roli, němohra, improvizace, simultánní hra a celá řada rozehřívacích aktivit.“

7. Pořádáte s dětmi ze základní školy nějaká divadelní představení?

„Bohužel k tomu nemáme časový prostor. Žáci mají v průměru jednu hodinu DV týdně. Nejsme schopni za tak málo času nazkoušet na představení. Bylo by to možné jen v případě, že bychom se na hodinách nevěnovali ničemu jinému. K tomu určitě nejsem nakloněná. Představení pořádáme pouze s žáky ZUŠ, kde máme o dost více prostoru pro zkoušení.“

8. Jak plánujete jednotlivé bloky? Máte v ZŠ škole tematický plán pro dramatickou výchovu?

„Při plánování DV na ZŠ vycházím především z očekávaných výstupů v RVP ZV. Podle těchto výstupů plánuji své lekce. Tematický plán pro DV v ZŠ sestavený nemáme.“

9. Myslíte, že je u dětí dramatická výchova oblíbená?

„Jsem si jistá, že určitě. U svých žáků vidím nadšení a chuť do všech aktivit. Myslím si, že je DV mezi žáky oblíbená z několika důvodů. Při hodinách DV je úplně jiná atmosféra než v ostatních předmětech. Bývá uvolněnější a přátelská, jistě to je také z důvodu malého počtu žáků v jednotlivých skupinách. Dále používám zcela jiné metody vedení a celková struktura lekcí je diametrálně odlišná od jiných předmětů.“

10. Kde čerpáte inspiraci do hodin dramatické výchovy?

„Inspiraci do hodin čerpám především ze svých zkušeností. Tyto zkušenosti jsem získala zejména absolvováním různých seminářů. Snažím se ale dále sebevzdělávat pomocí odborné literatury a internetu. I přes moji dlouholetou praxi si stále tvořím na každou hodinu precizní přípravy, které si zakládám a jednotlivé aktivity později znovu zařazuji.“

11. Jaké si myslíte, že má dramatická výchova postavení v dnešním školství?

„Bohužel si DV v dnešním školství nestojí vůbec dobře. Častokrát jsou její přínosy podceňovány. Myslím si, že to je z několika důvodů. Ten nejdůležitější je dle mého názoru neznalost a nechuť učitelů a vedení škol zařadit tento předmět do rozvrhů žáků. Dále bych také zmínila časový faktor, je jistě náročné vměstnat do rozvrhů další předmět. Přála bych si, aby se DV dostala do základních škol ve větší míře alespoň v podobě zájmových kroužků.“

8. Náslechové hodiny dramatické výchovy

V rámci diplomové práce jsem aktivně spolupracovala s paní učitelkou Bc. Danou Žákovou, která vyučuje dramatickou výchovu na ZŠ Komenského v Domažlicích již 14 let. Paní učitelka má dlouholetou praxi s dramatickou výchovou nejen ze základní školy, ale především ze základní umělecké školy, ve které působí téměř 20 let.

Byla jsem přítomna na dvou hodinách dramatické výchovy ve 3. třídě, které pro mě byly opravdu inspirující. Jednalo se o mé první hodiny dramatické výchovy. Jsem si jistá, že byly tyto hodiny pro moje další formování osobnosti učitele i napsání této diplomové práce stěžejní. Pomohlo mi to nahlédnout do toho, jak jsou strukturované hodiny dramatické výchovy na základních školách.

Ráda bych krátce refletovala jednu z hodin, které jsem se zúčastnila. Jednalo se o hodinu dramatické výchovy se 3. třídou. Časová dotace předmětu je 1 vyučovací hodina (45 minut) týdně. Žáci mají dramatickou výchovu zvolenou jako povinně volitelný předmět. Společně s paní učitelkou byla přítomna také asistentka pedagoga, která byla nápomocna třem ukrajinským žákům. Ve skupině bylo přítomných 9 žáků, 3 žáci byli nepřítomni. Skupina je spíše klučičí, tvoří ji pouze 3 děvčata a 6 chlapců. Při popisované hodině byla ve skupině přítomna pouze jedna dívka. Tématem hodiny byla práce s předmětem a jeho variace.

Paní učitelka do úvodu hodin vždy vkládá **asociační kruh**, ve kterém má každý žák prostor říci ostatním, co v uplynulém týdnu zažil. Mluví vždy jen jeden, pouze ten, kdo drží míček. Žák, který dohovoří, hází míček spolužákovi a sedá si. Bylo velice hezké vidět, jak aktivně se zapojují také ukrajínští žáci, kteří se přistěhovali do ČR teprve nedávno. Nestyděli se mluvit před ostatními a nebáli se chybovat. Myslím, že je to zásluha především kamarádského a pozitivního klimatu ve skupině. Žáci velice dobře spolupracovali, při aktivitě byl klid a vzájemně si naslouchali. Paní učitelka v průběhu aktivity kladla žákům zajímavé a věcné doplňující otázky. Po úvodní aktivitě se žáci zvedají z kruhu a mají za úkol najít předměty ve třídě, se kterými by se mohli v další aktivitě honit. Každý žák donese jeden předmět a položí ho na předem stanovené místo. Paní učitelka společně s žáky vybírá pět předmětů, které jsou vhodné k honičce (kniha, hrnek, role toaletního papíru,...).

Následuje tedy **rozehřívací aktivita** (honička). „Babu“ má na začátku hry pouze jeden žák, který se snaží někoho chytit, dotykem předává „babu“ spolužákovi. V této hře je pomyslná „baba“ předmět, který si žák drží na hlavě (hrnek, kniha, role toaletního papíru). Ten, kdo dostane „babu“ dvakrát, vypadává a sedá si. Do hry postupně paní učitelka zařazuje více předmětů, je ve hře tedy více žáků s „babou“. Aktivita má spád a žáky opravdu baví, při hře jsou opatrní na sebe, spolužáky i předměty, se kterými běhají.

Po skončení rozehřívací aktivity si žáci lehají na koberec, každý si hledá místo, které mu je pohodlné a příjemné. Paní učitelka žáky vede k tomu, aby si představili, jak asi bylo předmětům, se kterými jsme při honičce běhali. Vede žáky k zamyšlení se nad tím, jak by se asi mohl cítit například hrneček, když stál na naší hlavě a my jsme s ním zběsile běhali. Žáci mlčí a hloubavě přemýšlejí. Jak se mohl hrneček cítit? Kdyby mohl, co by nám řekl? Žáci klidně leží a poslouchají paní učitelku. Po krátké relaxaci si žáci sedají do kruhu, kde společně probírají, jak asi předmětům mohlo být. Někteří žáci dokonce zkoušejí mluvit, jako předměty, se kterými jsme běhali během hry. Paní učitelka žáky vede k tomu, aby zkusili popsat vlastnosti předmětů a zkusili je převést do vlastností lidí. Dále paní učitelka vytahuje z tašky další předměty (jablko, vlašský ořech, nůžky, vařečku atd.). Každý má v tento moment možnost vybrat si předmět, který co nejlépe charakterizuje jeho povahové vlastnosti a popsat, proč si předmět vybral a v čem vidí podobnost se sebou. Zaujaly mě následující odpovědi:

„Vybral jsem si hrneček, jsem občas křehký, přesně jako tento hrneček, myslím, že se při honičce o sebe určitě bál.“

„Vybrala jsem si oříšek, ukazuje svoji pevnou skořápku, ale uvnitř je měkký, trochu jako já.“

„Vybral jsem si nůžky, se vším si poradím a umím se se vším poprat.“

Následně jsme společně přemýšleli, jaké vztahy by mezi sebou mohly jednotlivé předměty mít.

„Nůžky se nebudou kamarádit s knížkou, knížka se nůžek bojí, jsou ostré a mohly by rozstříhat její strany.“

„Kamarádit by se mohla naběračka s oříškem, oříšek bude schovaný v naběračce a ochrání ho před kladívkem“.

V tomto duchu probíhali následné **dialogy žáků**. Jeden žák byl například knihou a druhý brýlemi. Žáci byli opravdu nápadití a všichni se zapojili, vznikla v podstatě krátká představení, kdy jsme na jevišti viděli například hrneček a lžičku, které spolu vedly rozhovor.

Dále následovala již pouze krátká reflexe v kruhu a **závěrečný rituál**. Žáci si mezi sebou postupně podávají ruce a přejí si.

„Přeji Ti hezké odpoledne“.

„Přeji Ti hezkou známku z matematiky“.

„Přeji Ti hezké velikonoční prázdniny“.

Paní učitelka má v oboru opravdu dlouholetou praxi, která je v jejích hodinách znát. Je neuvěřitelné, kolik kompetencí žáci v průběhu dramatické výchovy rozvíjí. Jsou to dle mého názoru dovednosti, které využijí v průběhu celého svého života. Především musím pochválit vyjadřovací obratnost žáků a jejich empatické cítění. Zajisté má na těchto dovednostech svoji zásluhu dramatická výchova a především dobré vedení paní učitelky. Při hodinách je klid a žáci jsou plně soustředění. Je opravdu vidět, že je tento předmět baví. Ve skupině vládne velice klidná a vřelá atmosféra. Do všech aktivit jsem se zapojila společně s paní učitelkou i žáky. Sama jsem si hodinu opravdu užila a cítila jsem se v ní vítána a přijata.

9. Závěr praktické části

Zpracování praktické části přineslo mnoho výsledků a závěrů. Výsledky kvantitativního výzkumu zodpověděly hned několik výzkumných otázek, které jsem si na začátku praktické části položila. Nejprve bych ráda zmínila samotnou analýzu škol domažlického okresu a zjišťování, jak je v této lokalitě rozšířena dramatická výchova. Velkým překvapením pro mě bylo zejména to, jak málo je dramatická výchova rozšířena na základních školách domažlického okresu. Domnívala jsem se, že v dnešním moderním školství bude dramatická výchova rozšířena ve větší míře. Jistě je to z několika důvodů, které vyplynuly z dotazníkového šetření, ale také z rozhovoru s paní učitelkou. Jedním z důvodů je jistě neznalost a neinformovanost vedení škol a učitelů. V tomto případě učitelé neznají přínosy DV, kterých má bezesporu mnoho. Dalšími důvody mohou být například nekvalifikovanost učitelů, časová náročnost nebo absence zázemí pro výuku.

Velkým přínosem pro mě byl především rozhovor s paní učitelkou dramatické výchovy a samotné zúčastnění se jejích hodin. Měla jsem možnost vidět, jaké metody a aktivity jsou do hodin zařazeny a jaké kompetence jsou u žáků díky DV rozvíjeny. Domnívám se, že by bylo žádoucí zařadit náslechové praxe dramatické výchovy pro studenty Pedagogické fakulty v rámci studia. Mohl by to být dobrý krok pro častější zařazování DV do ŠVP jednotlivých škol. Dramatická výchova dle mého tedy potřebuje především další vzdělávání pedagogů v tomto oboru.

Závěr

Tématem této diplomové práce je zařazení dramatické výchovy do kurikula v základních školách domažlického okresu. Tato práce je rozdělena do dvou základních částí, teoretické a praktické.

V teoretické části se opírám především o odbornou literaturu. Stručně definuji dramatickou výchovu, objasním základní historické souvislosti a analyzuji její podoby v dnešním vzdělávacím systému. Dále vymezím její obsah a zařazení do rámcového vzdělávacího programu základních škol. Zaměřím se také na vzdělávací cíle a metody obecně, později je blíže specifikuji pro dramatickou výchovu. V teoretické části je také nastíněno hodnocení dramatické výchovy, styly vedení, nároky na osobnost učitele a organizace hodin dramatické výchovy.

V praktické části se zaměřuji především na zodpovězení stanovených výzkumných otázek. Zabývám se tedy podrobnou analýzou škol domažlického okresu a zjišťuji, ve kterých je dramatická výchova zařazena do ŠVP. Zmíněná analýza probíhá pomocí dotazníkového šetření a prostudováním zveřejněných ŠVP na webových stránkách jednotlivých základních škol. Mým dalším cílem je se blíže seznámit se samotným průběhem jednotlivých hodin dramatické výchovy na základních školách. Součástí mé práce je tedy také záznam jedné z náslechové hodin, které jsem absolvovala. Další část práce tvoří polostrukturovaný rozhovor s učitelem dramatické výchovy. Při svém výzkumu jsem tedy využívala kvantitativní i kvalitativní formu výzkumu.

Vypracováním této diplomové práce jsem se opravdu mnoho naučila. Zjistila jsem, jak si dramatická výchova stojí v současných školách domažlického okresu a rozšířila jsem si své vědomosti v tomto oboru. Dozvěděla jsem se jaký mají na dramatickou výchovu názor pedagogové a jaké vidí její hlavní přínosy. Velice mě obohatila také aktivní spolupráce s paní učitelkou Bc. Danou Žákovou. Jsem si jista, že všechny vědomosti a postřehy, které jsem získala v rámci psaní této práce využiji ve svém dalším profesním růstu.

Resumé

Hlavním cílem této diplomové práce bylo zjistit, jak si dramatická výchova stojí v dnešním vzdělávacím systému. Zajímalo mě, kolik škol domazlického okresu má dramatickou výchovu zařazenou v ŠVP, popřípadě, kde vystupuje alespoň jako zájmový kroužek nebo je využívána učiteli jako metoda aktivního učení v jiných předmětech.

V teoretické části jsem pracovala především s odbornou literaturou. Zpracovávala jsem všechny teoretické poznatky, které jsou nezbytné pro tvorbu praktické části. V praktické části jsem použila kvalitativní i kvantitativní formu výzkumu pro zodpovězení předem vytyčených výzkumných otázek.

The main goal of this thesis was to determine the current state of drama education in today's educational system. I was interested in how many schools in the Domazlice district have drama education included in their educational plans, or whether it is offered as an extracurricular activity or used by teachers as an active learning method in other subjects.

In the theoretical part, I worked primarily with professional literature. I processed all the theoretical knowledge necessary for the practical part. In the practical part, I used both qualitative and quantitative research methods to answer the predetermined research questions.

Seznam literatury

- 1) CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024753263.
- 2) KALHOUS, Z. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-x.
- 3) KOŘÍNEK, M. Didaktika základní školy. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. ISBN 14-296-87.
- 4) MACHKOVÁ, E. Jak se učí dramatická výchova. Didaktika dramatické výchovy. Praha: AMU, 2004. 224 s. ISBN 80-7331-021-X.
- 5) MACHKOVÁ, E. Úvod do studia dramatické výchovy. Praha: NIPOS, 2007. 199 s. ISBN 978-80-7068-207-4.
- 6) MACHKOVÁ, E. Dramatika, hra a tvořivost. Jinočany: H & H, 2017. ISBN 978-80-7319-125-2.
- 7) MACHKOVÁ, E. Škola dramatickou hrou: dramatická výchova v primární škole. 2. upravené vydání. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2019. ISBN 978-80-7599-072-3.
- 8) MAŇÁK, J. a ŠVEC, V. Výukové metody. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.
- 9) MARUŠÁK, R., KRÁLOVÁ O., a RODRIGUEZOVÁ, V. Dramatická výchova v kurikulu současné školy: využití metod a technik. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-472-4.
- 10) MOJŽÍŠEK, L. Vyučovací metody. Praha: SPN, 1975
- 11) ŠAFRÁNKOVÁ, D. Pedagogika. Praha: GRADA, 2011. ISBN 978-80-247-2993-0.
- 12) ŠVAŘÍČEK, R. a ŠEĎOVÁ, K. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 9788026206446.
- 13) VALENTA, J. Metody a techniky dramatické výchovy. Praha: GRADA, 2008. 352 s. ISBN 978-80-247-1865-1
- 14) ZORMANOVÁ, L. Obecná didaktika: pro studium a praxi. Praha: GRADA, 2014. ISBN 978-80-247-4590-9.

Internetové zdroje

- 1) Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Leden 2021. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4982/>
- 2) ZŠ Domažlice, Komenského 17. [online]. [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: <https://zskom17.cz/o-skole/>
- 3) ZŠ a MŠ Msgre. B. Staška Domažlice [online]. [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.novaskoladomazlice.cz/skola/>
- 4) ZŠ a MŠ Adélka, Mašovice [online]. [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.skolaadelka.cz/o-skole/>
- 5) Domažlický okres [online]. [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Okres_Doma%C5%BElice
- 6) Seznam ZŠ domažlického okresu [online]. [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.atlasskolstvi.cz/zakladni-skoly?district=domazlice>

Seznam obrázků a grafů

Graf 1: Dotazníkové šetření – Délka pedagogické praxe

Graf 2: Dotazníkové šetření – Zařazení DV do ŠVP

Graf 3: Dotazníkové šetření – Podpořili byste zařazení DV do ŠVP?

Graf 4: Dotazníkové šetření – Dramatický kroužek

Graf 5: Dotazníkové šetření – Bariéry pro výuku DV

Graf 6: Dotazníkové šetření – Prvky DV jako metoda

Obrázek 1: Pyramida učení dle S. Shapira

Obrázek 2: Mapa domažlického okresu

Obrázek 3: ZŠ Domažlice, Komenského 17

Obrázek 4: ZŠ a MŠ Domažlice, Msgre B. Staška 232

Obrázek 5: ZŠ a MŠ Adélka, Mašovice

Přílohy

I. Polostrukturovaný rozhovor

1. Jak dlouho vyučujete dramatickou výchovu? Vyučujete také jiné předměty?
2. Kolik tříd vyučujete dramatickou výchovu? Kolik dětí?
3. V čem vidíte hlavní přínosy dramatické výchovy?
4. Setkala jste se s nějakými negativy dramatické výchovy? Je vhodná pro všechny děti?
5. Jak hodnotíte žáky DV na ZŠ?
6. Jaké metody DV využíváte ve svých hodinách?
7. Pořádáte s dětmi ze základní školy nějaká divadelní představení?
8. Jak plánujete jednotlivé bloky? Máte ve škole tematický plán pro dramatickou výchovu?
9. Myslíte, že je u dětí dramatická výchova oblíbená?
10. Kde čerpáte inspiraci do hodin dramatické výchovy?
11. Jaké si myslíte, že má dramatická výchova postavení v dnešní škole?

II. Dotazníkové otázky

1. Na jaké ZŠ působíte?
2. Jak dlouhá je Vaše pedagogická praxe?
3. Je ve Vaší škole zařazena dramatická výchova v ŠVP (jako plnohodnotný předmět v rozvrhu žáků)?
4. Podpořil/a byste u Vás ve škole návrh pro zařazení dramatické výchovy do ŠVP? Jednalo by se o plnohodnotný předmět.
5. Je ve Vaší škole dramatický kroužek?
6. V čem vidíte bariéry pro výuku dramatické výchovy na Vaší škole?
7. Využíváte ve svých hodinách prvky dramatické výchovy jako metodu práce? V jakých předmětech nejčastěji?
8. V čem vidíte klady dramatické výchovy? Proč zařazovat do výuky prvky dramatické výchovy?